

**National Library of Thailand
Bangkok, 2002**

All rights reserved.

**No part of this CD may be reproduced,
stored in a retrieval system or transmitted in any form
or by any means, without prior permission from
the National Library of Thailand**

หอสมุดแห่งชาติ ขอสงวนสิทธิ์

ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด ที่ปรากฏอยู่ใน CD นี้

ไปทำการคัดลอก หรือวิธีการอื่นใดเพื่อจำหน่าย จ่ายแจก

ก่อนได้รับอนุญาต

กรมศึกษาธิการ

สยามไวยากรณ์

อักษรวินิ

ภาค ต้น และ ภาค สอง
สำหรับ ประโยค ๓ ขั้ว

ทวนจำ แก่ แล้ว

พิมพ์ครั้งที่ ๕

๑๐๐๐ ฉบับ

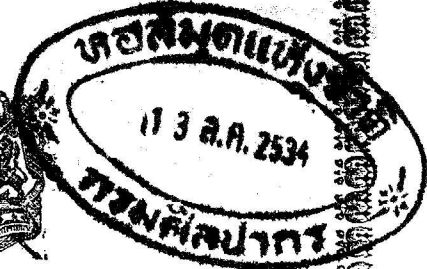
ราคาเล่ม ๓๒ บาท

ร.ศ. ๑๒๐

โรงพิมพ์สรรพคุณอักษร

๓๒/๓

๑.๑ ✓
11/2/2534

กรมศึกษาธิการ

สยามไวชากรณ

อักษรวิจิ

ภาค ต้น แล ภาค สอง

สำหรับประโยค ๓ ชั้น ๑

ตรวจ แก้ว

พิมพ์ครั้งที่ ๕

๑๐๐๐ ฉบับ

ราคาเล่ม ๓๒ อัฐ

ร.ก. ๑๒๐

โรงพิมพ์สรรพกิจพานานการ

ล.๑๘๓/ก.

	สารบาณ บอก เรื่อง	หน้า
	คำอธิบาย	๑
อักษรวิธี ตอนที่ ๑	ตัวอักษร	๒
”	สระ	๔
”	พยัญชนะ	๑๘
”	วรรณยุกต์	๓๓
สังเขปในย ตอนที่ ๑	สระ	๔๑
”	พยัญชนะ	๔๓
”	วรรณยุกต์	๔๕
”	คำถาม ตอนที่ ๑	๔๖
อักษรวิธี ตอนที่ ๒	ประสม ตัวอักษร	๔๙
”	สระ ประสม พยัญชนะ	๕๙
”	พยัญชนะ ประสม พยัญชนะ	๕๓
สังเขปในย ตอนที่ ๒	ตัวอักษร ประสม กัน มีลักษณะ ๓ อย่าง	๖๓
	คำถาม ตอนที่ ๒	๖๔

สยามไวยากรณ์

อักษรวินิ

- (๑) อักษร คือ ตัวหนังสือ สำหรับ เขียนแทน คำพูด บรรดา
ในภาษาที่เราพูดจากัน เพื่อประโยชน์เมื่อเราประสงค์จะ
พูดไปทางไกลเกินเสียงของเรา หรือจะพูดส่งไว้ให้
อยู่ช้านาน ก็จะได้เขียนคำพูดของเราด้วยตัวอักษร ให้
คำพูดของเราส่งไปได้ไกล และอยู่ได้ช้านาน ประสงค์ของเรา
ได้ คำว่า อักษร หรือ อักษร หรือ ตัวหนังสือ เหล่านี้เป็น
คำมีใจความอย่างเดียวกันทั้งนั้น
- (๒) อักษรวิธี คือแบบสำหรับเรียนให้รู้จักวิธี เขียนแทนตัว
หนังสือ สำหรับ แทนคำพูดของเราให้ถูกต้อง ผู้ใดอยากจะ
รู้วิชาที่จะ เขียนคำพูดลงเป็น ตัวหนังสือ หรือจะอ่านคำพูด
ที่เป็น ตัวหนังสือ เขาเขียนไว้แล้ว ผู้นั้นก็จะ ต้องเล่าเรียน
ให้รู้ อักษรวิธี จึงจะรู้วิชานั้นได้ เพราะฉะนั้น อักษรวิธีจึง
เป็นส่วนที่ ๑ ในตำราไวยากรณ์ของภาษา
- (๓) ในแบบอักษรวิธีนี้ จะเรียบเรียง จัดเป็น ๔ ตอน คือตอน
ที่ ๑ อธิบายด้วยตัว อักษร ตอน ที่ ๒ อธิบาย ด้วยตัว อักษร
ประสมกัน ตอนที่ ๓ อธิบายด้วยตัว สกท ตอนที่ ๔ อธิบาย

ด้วยวิธี แผลงตัวอักษร ในท้ายตอนหนึ่ง ๆ ได้ทำสังเขปไป
แล้วคำถามไว้ทุกแห่ง ให้อาจารย์ผู้กักตักนักเรียนให้ชำนาญ
ในข้อ ความที่เรียนไป

ตอนที่ ๑

ตัวอักษร

- (๔) ที่เรียก ว่าตัว อักษร หรือตัวหนังสือ คือเครื่องหมายเขียนลง
เป็นรูป แทนคำ ทั้งหมด ที่มี อยู่ใน ภาษา เราพวกนี้ ก็
คำซึ่งเราใช้พูด มีอยู่ใน ภาษา ของ เรา นี้ หลาย พัน หลาย
หมื่นคำ ถ้าจะมีตัว อักษร ตัว หนึ่ง แทนคำพวกคำ หนึ่ง ๆ ก็
ต้องมีตัว อักษร หลาย พัน หลาย หมื่นตัว ผู้เล่าเรียนอักษรวิธี
จะต้อง จำรูป ตัว อักษร หลาย พัน หลาย หมื่น อย่าง ก็
จะยาก
เต็มที่ นักปราชญ์แต่ก่อน ท่าน จึง คิด ให้มีตัว อักษรที่จะ
ต้อง
จดจำ แต่น้อย อย่าง เอาตัว อักษร ต่อ อักษร ประสมกัน ตาม
เสียง เข้าเป็นคำพูด ต่าง ๆ จนพอจดจำ คำพูด ยรรยามี่ใน
ภาษา ของ เราได้ทั้งสิ้น เพราะ ท่าน ได้ ตั้ง วิธีไว้เช่นนี้ ชาว
เราใน ภาย หลัง จึง เรียน อักษร วิธี ง่าย ๆ เพราะจะ ต้อง
เรียน แต่ชั่ว จะจำ รูป ตัว หนังสือ อย่าง หนึ่ง กับ วิธี ประสม

ตัวหนังสืออย่างหนึ่งเท่านั้น ก็สามารถ จะบอก คำพูด ลง เป็น
ตัวหนังสือได้หมด

- (๕) ลักษณะที่เราพูดากัน พวกนี้ ด้วยเสียง เพราะเหตุนี้
ตัวอักษรที่ท่าน ตั้งไว้ นั้น ก็สังเกต ตั้งขึ้น ตามเสียง ที่เราพูด
แต่เสียงที่เราพูด นั้น เป็น ๓ อย่าง ต่างกัน คือ เสียงแท้
อย่าง ๑ เสียงแปรอย่าง ๑ เสียง คนตรี อย่าง ๑
- (๖) ขรรณกา เสียงที่เราพูด พูดออก แต่ลำคอเป็นที่ ตั้ง เสียง
ที่ ออก ตรง แต่ลำคอ นั้น ท่าน จัดเป็น เสียงแท้ ทั้งตัว อักษร
สำหรับแทนเสียงแท้ นี้พวกหนึ่ง เรียกว่าสระ (แปลว่าเสียง)
เสียงพวกที่ ออกตรง แต่ลำคอ นี้ สำเนียง อยู่ในพวก ข รู้ได้
ด้วยถ้า เราลองอ้าปากให้เสียงออก ตรง แต่ลำคอ กระแส
เสียงที่ ออกนั้น ก็ดัง อา หรือ ออ หรือ อ ตามช่องปาก
จะปล่อยให้ลมออกยาวหรือกว้าง เพราะฉะนั้น ตัว อักษร
สระที่ สำหรับแทนเสียงแท้ จึงอ่าน อยู่ในพวก ข ทั้งนั้น
- (๗) เสียงที่ออกแต่ลำคอโดยขรรณกา นั้น ถ้ากระดิกปากหรือลิ้น
ให้ลม กระทย คอข้าง กระทยเพดานข้าง กระทยที่อื่น ๆ
ข้าง ก็แปรไปแต่สำเนียงพวก ข เป็น ก เป็น ข ค อะไร
ไปได้อีก แต่ต้องอาไศรยแต่เสียงแท้ อยู่หนึ่งเอง ถ้าเสียง
แท้ที่ ออกตรง แต่ลำคอไม่ ออกแล้ว เสียงแปร เหล่านี้ไม่มี

ขึ้นได้ ท่านจักเสียงแปรเหล่านี้ไว้เป็นพวกหนึ่ง ตัวอักษร
สำหรับเขียนแทนเรียกว่าพยัญชนะ เป็นพวกต้องอาไศรยสระ
เพราะเสียงแท้ที่เป็นสระนั้น ปรากฏแก่ลัภยตัวได้ แต่เสียง
แปรปรากฏโดยลัภย ตัวไม่ อาไศรยสระไม่ได้

(๔) เสียง อักษรหนึ่ง ที่เราพูดจา ทำให้เสียงแท้แลเสียงแปร
สูงขึ้นบ้าง ต่ำลงบ้าง เช่นกับคำว่า เคาไฟ เคาหา เคาหิ
จิน เคา ทอค เคา เหล่านี้เป็น ตัวอย่าง อักษรเคาเหมือนกัน
เรียกเสียงสูงต่ำกว่ากันก็กลายเป็น ความขึ้นไปได้ ด้วย
ฉนั้นเสียงสูงต่ำผิดกันนั้น เสียงชนิดนี้ต่างกันโดยทำนอง
ดนตรีคือสูง ต่ำเป็นชั้นคล้ายกับเสียงซอ จึงจัดไว้เป็นพวกหนึ่ง
เรียกว่าเสียง ดนตรี ตัวอักษรสำหรับเขียนแทนเสียงพวกนี้
เรียกว่า วรรณ ยต

เสียงที่เราพูดจัก เป็น ๓ อย่าง ดังอธิบายมานี้ ตัว อักษร
ที่สำหรับเขียนแทนคำพวกจึงจัดเป็น ๓ พวก คือสระ พวกหนึ่ง
พยัญชนะ พวกหนึ่ง วรรณยต พวกหนึ่ง

สระ

(๕) ตัวสระสำหรับเขียนแทนเสียงแท้ นั้น ตามที่มิใช่ในหนังสือ
ของเราวมทั้งสิ้น เป็น ๓๒ สระด้วยกัน คือ อะ ออ อิ อี

อี อี อู อู เอะ เอ แอะ แอ โอะ โอ เออะ ออ อัวะ อัว
 เอียะ เอีย เอือะ เอือ เอือะ เออ ไอ โอ เอา อ้า ฤ ฤา
 ฤ ฤา เหล่านี้เรียกว่าสระทั้งนั้น

(๑๐) รูปตัวหนังสือที่เราเขียนเป็นสระมี ๑๘ ตัว เรียกว่า
 ต่างๆกัน

๑ นี้เรียกว่าวิัญชนิ สำหรับเขียนเป็นสระ อะ แลประสม
 กับสระอื่นได้เป็นสระ เอะ แอะ โอะ เออะ อัวะ เอียะ
 เอือะ เอือะ

๒ นี้เรียกว่าไม้ผก สำหรับเขียนเป็นสระ อะ เมื่อมีตัวสกกด
 แลประสมกับตัว ว เป็นสระ อัว

๓ นี้เรียกว่าลากข้าง สำหรับเขียนเป็นสระ อา แลประสม
 กับไม้หน้าเป็นสระ เอา ประสมกับนฤคหิตเป็นสระ อ้า

๔ นี้เรียกว่าพินทุ สำหรับเขียนเป็นสระ อิ แลประสม
 กับสระอื่นเป็นสระ อี อี อี เอียะ เอีย เอือะ เอือ

๕ นี้เรียกว่าฝนทอง สำหรับประสมกับพินทุ ให้เสียง
 ยาวเป็นสระ อี้

๖ เรียกว่าหยาดน้ำค้าง สำหรับประสมกับพินทุ ให้
 เป็นสระ อึ

๗ นี้เรียกว่าพินทุ สำหรับประสมกับพินทุ ให้เป็น
 สระ อึ

๑. นี้เรียกว่า คิน เขียบค สำหรับเขียน แทน สระ อู

๒. นี้เรียกว่า คิน คู้ สำหรับเขียน แทน สระ อุ

๓. นี้เรียกว่า ไม้ หน้า สำหรับเขียน แทน สระ เอ

แล้วเติมเข้าอีกอันหนึ่งเป็น สระ แอ

๔. นี้เรียกว่า ไม้ โอ สำหรับเขียนเป็น สระ โอ

๕. นี้เรียกว่า นกุกหิต สำหรับเขียน แทน ตัว ม

แล้ว ๖. สกท แล ประสมกับลากข้างเป็นสระ อ้า

๗	นี้เรียกว่า ตัว วิ	} ๖. ตัว นี้ เป็น สระ มา แต่ ภาษา ทั้ง ๔ ตัว นี้ สังสกฤต มีที่ใช้เป็น ยาง คำ ไม่ เหมือนสระอื่น
๗า	นี้เรียกว่า ตัว ฐ	
๗	นี้เรียกว่า ตัว ล	
๗า	นี้เรียกว่า ตัว ล	

(๑๑) ตัวหนังสือที่เราเขียนเป็น สระ ทั้งปวงนี้ เมื่อ ประสมกับ

พยัญชนะ เขียนไว้บนพยัญชนะข้าง ใต้พยัญชนะ ข้าง

หน้าพยัญชนะ ข้าง หลังพยัญชนะ ข้าง ตัว สระ ที่เขียน

ข้างบนพยัญชนะ มี ๒ อย่าง คือ พินธุ ไม้ ผัก ฝนทอง พันหน

หยาต หน้าคาง แล นกุกหิต

ตัวสระ ที่เขียนข้างใต้พยัญชนะมี ๒ อย่าง คือ คิน เขียบค

คิน คู้

ตัวสระที่เขียนข้างหน้าพยัญชนะมี ๕ อย่าง คือ ไม้หน้า แท
ไม้โอ ไม้้วน ไม้มลาย

ตัวสระที่เขียนข้างหลังพยัญชนะมี ๖ อย่าง คือ วิสัญชนี
ตาก ข้าง แล ตัว ี ี ี ี ี

(๑๒) สระทั้ง ๓๒ นั้น จัดเป็น ๓ อย่าง ต่างกัน คือ สระแท้
อย่างหนึ่ง สระประสม อย่างหนึ่ง สระเกิน อย่างหนึ่ง

สระแท้มี ๑๑ สระ คือ สระ อะ อา อี อึ อื อึ อู อู เอ
โอ ออ สระเหล่านี้เป็นสระแท้ เพราะเป็นแม่เสียง
อาจ ประสมกันเป็นสระเสียงอื่นได้ แต่สระอื่นจะ ประสมกัน
เป็นสระเหล่านี้ไม่ได้ หนึ่งเมื่อว่าโดยรูปที่เขียนเป็น ตัว
หนังสือ รูปสระเหล่านี้ก็เป็น ตัวที่จะต้องจำ ถ้าจำได้แล้ว
จะสังเกต สระประสมก็ไม่ยาก เพราะ สระเหล่านี้ไปเขียน
ประสมกันเป็นสระเหล่านี้

ในพวก สระแท้ นี้ สระ อี ใ้ แยกย่อยหนึ่ง คือ
ถ้าคำใดใช้สระ อี แต่ไม่มีตัว สกต ต้องเขียน อ เติมลง
ตัว ๑ เช่น คำว่า คีอ มีอ อี นี้เป็นตัวอย่าง ถ้ามีตัว สกต
ก็ไม่ต้องเติม อ เช่น คำว่า คิน มีก นี้เป็นตัวอย่าง ที่ต้อง
เติม อ นั้น เห็นจะเป็นเพราะ อี กับ อี รูปสระใกล้เคียง
จึงเติม อ ไว้เป็นที่สังเกตไม่ให้หลง

(๒๓) สระประสมมี ๑๘ สระ คือสระ เอะ แอะ แอ โอะ เอาะ

อัวะ อัว เอียะ เอีย เอือะ เอือ เอือะ เออ เอา ที่เรียก

สระเหล่านี้ว่าเป็นสระประสม เพราะเอาสระแท้สองสระข้าง
สามสระข้าง มาประสมกัน จึงเป็นสระเหล่านี้ คือ

สระ เ กับ สระ ะ ประสมกันเป็นสระ เอะ

สระ เ กับ สระ แ ประสมกันเป็นสระ แอะ

สระ โ กับ สระ ะ ประสมกันเป็นสระ โอะ

สระ เ กับ สระ อ ประสมกันเป็นสระ เออ

สระ เ กับ สระ ำ ประสมกันเป็นสระ เอา

สระ เ กับ สระ แ ประสมสระ ะ เป็นสระ แอะ

สระ เ กับ สระ ำ ประสมสระ ะ เป็นสระ เอาะ

สระ เ กับ สระ อ ประสมสระ ะ เป็นสระ เออะ

สระ อ กับ ไม้ผก ั ประสม ทัว ัว เป็นสระ อัว

สระ เ กับ สระ ำ ประสม ทัว ุ เป็นสระ เอีย

สระ เ กับ สระ ำ ประสมสระ อ เป็นสระ เอือ

สระ อ กับ ไม้ผก ั ประสม ทัว ู แลสระ ะ

เป็นสระ อัวะ

สระ เ กับ สระ ำ ประสม ทัว ุ แลสระ ะ

เป็นสระ เอียะ

สระ เ กับสระ ี ประสม ตัว อ แลสระ ะ
เป็นสระ เอื้อะ

ในพวกสระประสม สระ เอื้อะ หนังสือโบราณเขียนไม่มีพินทุ
แลไม้หน้าข้าง เช่น คำว่า เวียนก็เขียน ว ย น ทั้ง
ข้างก็เขียนมี แต่พินทุกับ ตัว ย เช่น เวียน ก็เขียน เวียน
ทั้งนี้ข้าง สระ อัว เขียน ว หัน เช่น คำว่า ตัว ก็เขียน
ทวว ทั้งนี้ สระ เอื้อะ เขียนไม้หน้า พินทุ อี กับตัว อ
สอง ตัว เช่น คำว่า เรือ ก็เขียน เรืออ ฉนี้ แต่เดิมนั้น
หาได้ใช้แบบโบราณนั้นไม่ บอกไว้พอให้รู้ให้อ่านหนังสือ
โบราณได้ ยังคงใช้อยู่แต่สระ เอื้อะ ซึ่งไม่มีไม้หน้า แลสระ อี
ในร่ายก้นโคลงก้น เช่น คำหนักพระ รงษา นวนชรรย
รยง แอ

- (๑๔) สระเกินมี ๗ สระ คือ สระ โอ โอ อ่า อู อู ภา
กับทั้งไม้ฝัก แล นฤกหิต ๐ ก็นับว่าเกินด้วย ที่เรียกว่า
สระเกิน เพราะพิจารณาตามสำเนียงคำพูดในภาษาเรา
ถึงจะไม่มีตัวสระเหล่านี้เลย ก็มี ตัว อี ะ เขียนแทนเสียง
เหล่านี้ได้ สระ โอ โอ สองสระนี้ก็ซ้ำกันเอง แลซ้ำกับ
สระ ะ สกก ย มาตราเกย โดย ะ เขียน ไป หรือ ไป
หรือ ยัย ฉนี้ก็อ่านเหมือนกัน

สระ ำ ก็ซ้ำกับสระ ะ สกค ม ในมาตรากม
โดยจะเขียน กำ หรือ กัม ฉนี้ ก็อ่านเป็น อย่างเดียวกัน
สระ ฤ ฤา สองสระนี้ ก็ซ้ำสระอื่น โดยจะเขียน
พฤกษ ว่า พวีกษ พฤน ว่า พรึน หฤฯ ว่า หวี่
แถ ฤกษ ว่า เรีกษ ฉนี้ ก็อ่านเป็น อย่างเดียวกัน

สระ ฤ ฤา สองสระนี้ ก็ซ้ำกับสระอื่น โดย
จะเขียน รฤก ว่า รล็ก เล่าฤฯ ว่า เล่าลือ ฉนี้
ก็อ่านเป็น อย่างเดียวกัน

ไม้ศุค ั นี้ จะเขียนด้วยสระ ำ แทน เช่น กัม
จะเขียน กำ ฉนี้ ก็อ่านเป็น อย่างเดียวกัน หรือจะเขียน
ด้วยตัวหันแทน เช่น กัง กั้น กัก กัด กัย จะเขียน
กงง กนณ กกก กคค กขข ก็อ่านเป็น อย่างเดียวกัน

นฤคศิต ั นี้ ก็ซ้ำกับตัว ม สกค เหมือน
เช่น คำ ฐ ฑ จะเขียน ว่า ชุมม หรือ คำ อำ จะ
เขียนอัม ก็ได้เหมือนกัน จึงจัดว่าสระพวกนี้เป็นสระเกิน

ก็แต่ที่เรียก ว่าสระเกิน นั้น เรียกเป็น แต่ชื่อให้ขำรากฏ
สระแปลกกันเป็น ๓ พวกตามเหตุผล ควรจะเรียกชื่อ
อย่างนั้นเท่านั้น ใจว่าสระเกินนี้จะเหลือใช้ จะไม่ควร
หรือไม่มีที่ใช้ ใน อักษรวิธี ของเรานั้น หาไม่

(๑๕) ในพวกสระเกินมีลักษณะที่ใช้ ควรต้องสังเกตอยู่หลายอย่าง
คือ สระไม้มีวัน ๖ มีที่ใช้แต่ตัว ๒๐ คำเหล่านี้

๑ ใส คือ สกใส	๑๑ ไข่ คือ มีไข่
๒ ใว คือ หัวใว	๑๒ ใญ่ คือ ใญ่ใหญ่
๓ ใก คือ สิ่งใก	๑๓ ใหม คือ ใหมใหม่
๔ ใบ คือ ใบไม้	๑๔ ใกร คือ ใกรไค้
๕ ใน คือ ในเรือน	๑๕ ให้ คือ ให้ทาน
๖ ใย คือ ใยของ	๑๖ ใย้ คือ ใย้ไข
๗ ใหล คือ ใหลหลง	๑๗ ใต้ คือ ใต้ภาย
๘ ใกร คือ ใกรมา	๑๘ ใจ้ คือ ใจ้ของ
๙ ใฝ่ คือ ใฝ่ฝัน	๑๙ ใเก้ คือ ใเก้ลูก
๑๐ ใส่ คือ ใส่หมวก	๒๐ ใถ้ คือ ใถ้ทาง

นอกจาก ๒๐ คำ นี้ สระโอเป็นไข่ไม้มีหลายทั้งสั้น แลชาน
ก็เป็นอย่างเดียวกัน สระไม้มีวัน ๖ นี้แต่เดิมเห็นจะอ่าน
เสียงสั้นกว่าไม้มีหลาย น้อยหนึ่งจึงได้มีขึ้น แต่คำเสียงสั้น
ท่านจะเห็นควรใช้แต่ ๒๐ คำนั้น จึงบัญญัติไว้ให้ใช้แต่ ๒๐ คำ
บัญญัติขึ้น เหตุผลอันนั้นจะไม่ไ้เขียนลงเป็นคำรา หรือ คำรา
จะสูญเสีย ผู้เล่าเรียนจำไว้แต่ว่าไข่ ๒๐ คำเหล่านี้ จึง
ไ้เคยใช้แต่ตัว ๒๐ คำนั้นมา แลแล้วอ่านเสียงเป็นสำเนียง
อย่างเดียวกับไม้มีหลาย จึงเป็นแบบไข่ ๒๐ คำมาจนบัดนี้

(๑๖) สระไม้มีลาย ใ นี้ ก็ต้องมีที่สังเกต คือ ถ้าเป็นคำภาษาไทยแท้ หรือเป็นคำมาจากภาษาอื่น นอกจากภาษาบาลี แลสังสกฤตแล้ว ก็เปลี่ยนไม้มีลายเปล่า ถ้าคำมาจากภาษาบาลี แลภาษาสังสกฤต ซึ่งต้นคำในภาษานั้นมีแต่สระ เอ มี ย ย แผลงสระนั้นเป็น ไอ ในภาษาไทย ต้องมีตัว ย อยู่ท้าย เช่น อะสังเขยยะ เวย ยาวะระณะ แผลงเป็น อะสังไฮย ไวยากรณ นี่เป็นตัวอย่าง

สระ ไม้้วน ไม้มีลาย ทั้ง ๒ นี้ แต่โบราณไม่ได้ใช้ ใช้เขียน ตัว ย ไว้ข้างหลัง ก็อ่านเป็นเสียงสระ ไอ เช่น คำว่า ไป แล ไหม ก็เขียน ยัย แล หมัย ดังนี้

(๑๗) สระ ำ นี้ นฤคหิต อกับสระ ำ ประสมกันจะต้องอธิบาย ส่วนนฤคหิตก่อน นฤคหิต ำ นี้ ไม่ใช่เกิดขึ้นในบัญญัติอักษรไทย เป็นของมาจากอักษรบาลีแลอักษรสังสกฤต ตัวย ใน บาลีแลสังสกฤต นับว่าเป็นพยัญชนะ แต่ผิดจากพยัญชนะ ตัวอื่น ๆ ทั้งสิ้น ตัวย นฤคหิตนี้ใช้แต่เป็น ตัว สกท อย่างเดียว ตามวิธี อักษร บาลีนั้น ถ้า นฤคหิต สกท คำใด คำนั้นอ่านเหมือน ง สกท ของเรา เช่น พุทัง ฆัมมัง สังฆัง ก็อ่านว่า พุทัง ฆัมมัง สังฆัง นี้ แต่ตามวิธีอักษรสังสกฤต เสียงนฤคหิต สกทอ่านต่าง ๆ กัน คือ ถ้า สกทอยู่ท้ายคำไม่มี

พยัญชนะ ค่อ ออกไป อีก คำ นั้น อ่านเหมือน ตัว ม สกค
ทุกแห่ง เช่น พทขั ษัหมั สังฆั ก็อ่านว่า พุทขั
ษัหมั สังฆั นนี้ ถ้าแลคำที่ นฤคหิตสกค มี พยัญชนะ ค่อ
เสียง นฤคหิตก็แปรไป ตามฐานของพยัญชนะ ตัวค่อนั้น เป็น
สำเนียงเหมือน ง สกค บ้าง ญ สกค บ้าง ฌ สกค บ้าง
น สกค บ้าง ม สกค บ้าง ล สกค บ้าง ตามลัทธิ อักษรวิธี
ของภาษาสันสกฤต ไม่ต้องอธิบายให้เลียดในที่นี้ นฤคหิต
ที่เอา มาใช้ใน ภาษาไทย ใช้เป็นสำเนียงเหมือน ม สกค
อย่างเดียว คือในสระ ำ นี้นี้เป็น คั่น สำเนียงก็เหมือน
อัม ม สกค ในหนังสือโบราณ มักใช้เป็น ตัว สกค ชกชม
เช่น สมเค็ ก็เขียน สเค็ กังนี้ แต่ในภายหลังมาใน
ภาษาไทยใช้นฤคหิต แต่ที่สระ ำ อย่างเดียว แลสระ ำ นี้นี้
ใช้ทั่วไปใน คำ ซึ่งเป็นภาษาไทย แท้หรือคำซึ่งมาจากภาษาอื่น
เว้นแต่คำ ซึ่งมาจากภาษา ยาวี ต้องใช้อัม ม สกค ถ้า คำ
มาจากภาษาสันสกฤต เสียงนฤคหิตสกคอยู่ท้ายไม่มีพยัญชนะ
ค่อ ก็ใช้สระ ำ นฤคหิต เช่น คำว่า ยกร ณา นี้นี้เป็น คั่น

(๑๘) สระ ฤ ฤา ฤ ฤา ๕ ตัวนี้ ไม่ใช่ทั้ง ขึ้น สำหรับ
ภาษาไทย เป็น สระเอา มา แต่อักษรวิธี ภาษา สันสกฤต
สระ เหล่านี้ใน อักษรวิธี ภาษา สันสกฤต สำหรับใช้แปลง

สระอื่นให้อ่านเสียงไพเราะขึ้น ในภาษาสังสกฤต สระทั้ง ๕ นี้
 เขาอ่านว่า วิ วิ ลี ลี คำใดที่อ่าน วิ วิ ลี ลี อย่างเราอ่านไม่
 สระ ฤ ฤา ๒ สระนี้ ในอักษรวิธี ของเรามักใช้แต่ในคำ
 ที่มีสระเขื่อนนี้มา แต่ภาษาสังสกฤตเป็นพื้น เช่นคำว่าสังสกฤต
 บล ฤณณ นี่เป็น ต้น แลใช้ในคำไทยแท้ก็มีบ้าง แต่ที่
 ใช้ในคำมา แต่ ภาษา สังสกฤต นั้น เรา อ่าน เป็น สำเนียง
 หลายอย่างไม่คงที่ อ่านเป็นสำเนียง วิ ตรงตามเค้าสังสกฤต
 ไทยมาก เช่นคำว่าฤทธิ ฤทธาวาศ ฤทธิ ฤทธิ นี้เป็น
 ต้น อ่าน เป็น สำเนียง วิ ตรง ตาม สำเนียงไทยก็มีหลายคำ
 คือ พฤกษ์ มฤค นฤบถ พฤษภ พฤษภ นี้เป็นต้น ที่สระ ฤ
 อ่าน เป็น เสียง วิ เช่นนี้ พิจารณาเหตุเห็นเป็นคำที่อยู่ใต้วรร
 กก อย่าง ๑ เช่นคำว่า พฤกษ์ เป็น ตัวอย่าง เป็น คำไม่มี
 ตัว สกท อย่าง ๑ เช่น นฤบถ เป็น ตัวอย่าง เป็น คำ ตัว ฌ
 สกท อย่าง ๑ เช่น พราหมณ์พฤษภ เป็น ตัวอย่าง ที่ว่านี้ตาม
 พิจารณาเห็นใน วิธี อักษรไทย แต่จะมีบัญญัติอย่างไรก็ตาม
 ก็หาไม่

สระ ฤ อ่าน เป็น เวช ก็มี คือ คำว่า ฤณณ คำเดียวนี้
 (คำนี้ตัวอักษรก็ตรงกับคำสังสกฤต แต่สังสกฤตอ่านว่า ฤณ
 ภาษาเรา มา อ่าน ว่า เวช)

สระ ฤ ฤา ที่ใช้ในคำไทยแท้ นั้น แต่โบราณ ฤ เหมือน

ที่เสียง วั วั ควบ กับคำใด มักจะ เขียนใช้ ตัว ฤ ฎา แทน
 เหมือนเช่นคำว่า ครึก ครื้น ครึง คือ โขราศ ก็เขียนเป็น ฤฤ
 ฤฤ น ทั้งนี้ แต่เดิมนั้นยังคงใช้ สระ ฤ ฎา ในคำ ภาษาไทย
 อยู่บ่อยคำ คือ คำ ฤฤ ครื้น ฤฤ นี้เป็น ต้น แต่คงไม่มีใคร
 ะใช้กัน อยู่อีก มักจะเขียนเป็น ครึก ครื้น หรือ เลิน
 กิ่งนี้ ฤฤ ชุม

สระ ฤ ฎา ๒ สระนี้ เห็นใช้แต่ใน คำ ภาษาไทย
 บางคำ เช่น คำว่า ฤฤ แลเล่าฤฤ นี้เป็น ต้น เห็น จะเป็น
 เพราะ คำในภาษาสันสกฤต ที่ใช้ สระ ทั้ง ๒ นี้ ยังไม่มีมาใช้
 ในภาษาไทย บางทีจะมีที่ใช้ได้ต่อไปภายหลัง เมื่อมีผู้ใด
 ค้นหาคำสันสกฤต ที่มีสระ ทั้ง ๒ นั้น มาใช้ในภาษาของเราขึ้น
 (๑๙) ไม่นี่ เป็น ของ ทั้ง ขึ้นในภาษาไทย แท้ เพื่อจะ ใช้ แทน
 สระ อะ ใน คำซึ่ง มี ตัว สกต สำนึกที่อ่านก็เหมือนสระ อะ
 เช่น สำนึกที่อ่าน กัง แล ก็นี่ นี้ ก็คือ กะ สกต กง สกต น เข้า
 ตรงๆ เพราะ ถ้าใช้ แต่สระ อะ เอาตัว สกต เพิ่มเข้า เช่น คำ
 ว่า กัง ะ เขียน กะ ง นนี้ ก็ จะ อ่านเป็น กัง ก็ได้เหมือน กัน
 แต่จะ ฤฤ รุง รัง แล ชักจะ ได้ เห็นเป็น แยก คำกันไป คำซึ่ง
 สระ อะ มี ตัว สกต เช่นนี้ จึง คือ บก สระ อะ ขึ้นไปไว้เสีย
 ข้างบน แต่ครั้นจะ คงไว้เต็มรูปสระอะ เช่น คำ กัง ะ เขียน
 กัง นนี้ แล้วก็จะ ได้ ที่ใช้ ไม่นี่ โท เช่นใน คำว่า ทั้ง เป็น ต้น

จึงลกรูปสระ อะ เสียงครึ่งหนึ่ง เขียนแต่ครึ่งหนึ่ง
พอเป็นที่สังเกต แต่เขียนให้ยาวออกไป จึงเป็นไม้สัก
ที่ใช้กันมาจนทุกวันนี้ ไม้สักนี้พิจารณาเห็นว่าคงพึง
จะมีขึ้นในภายหลังลงมา ด้วยหนังสือโบราณคำที่สระ อะ
มีตัวสกก ใช้ตัวหันแทน แทนทั้งนั้น ตัวหันนั้น คือ ตัวไค
เป็น ตัวสกก ก็เขียนตัวนั้น เข้าลงอีกตัวหนึ่ง เช่น คำว่า กัง
กัน กัก กัก กับ แต่โบราณเขียน กน กง กกก กค กข กง
ไม่ได้ใช้ไม้สัก (เดิมทีตามแบบยาพิ) ครั้นต่อมาในชั้น
หลัง จะมีอาจารย์คนใดเห็นตัวหันมักจะใช้อ่านจนหรืออย่าง
ไร จึงคิดอันใดตามเหตุผลเช่นที่กล่าวมา แล้วจึงไม้สักขึ้น
วิธีที่ใช้ตัวหันก็เสื่อมทรามใช้น้อยลงทุกที ยังคงใช้มากอยู่
แต่ ร หันเช่นในคำว่า สรร สวรรณ พรรณ นี้เป็นตัวอย่าง

ไม้สักนี้ ตัวอื่นสกก อ่านเหมือนเสียงสระ อะ มีตัวสกก
ทั้ง อธิบายมาทุกตัว เว้นแต่ตัว ว สกก นั้น นับเป็นสระ อัว
หาเป็น ตัวสกก แท้ไม่ ต้องอ่านเป็น เสียงสระ อัว เช่น คำ
ตัว กลัว มัว นี้เป็นตัวอย่าง (ที่อ่านว่า วอ สกกก็กลายเป็น
สระเอา วอ การันต์ไปเช่น เชาว เยาว เป็นต้น)

- (๒๐) ลักษณะสระนอกจากที่จำแนกเป็น ๓ พวกทั้งมาแล้วนี้ ยัง
จำแนกอีกในยหนึ่ง ว่าเป็นสระเสียงยาว เรียกว่าพวก ๑
สระ เสียงสั้น เรียกว่าพวก ๑

สระ พวกที่หนึ่ง ที่นับว่า เป็นเสียง ยาวนั้น คือ สระ อา อี อึ
 อุ เอ แอ โอ ออ อัว เอีย เอือ เออ โอ ใอ เอ อำ
 ฤา ฤา รวม ๑๘ สระ

สระ พวกที่สอง ที่นับว่า เป็นเสียง สั้น นั้น คือ สระ อะ อิ อึ
 อุ อะ แอะ โอะ เอะ อัวะ เอียะ เอือะ เออะ ฤ ฤ รวม
 ๑๔ สระ ที่แบ่งสระ เป็น สองสระ แล ที่พระคัมภีร์ มาแต่อักษร
 วิชา ภาษา ขาฬี แล ภาษา สังสกฤต ใน ภาษา ทั้ง ๒ นั้น มี
 ประโยชน์ ที่ใช้ ใน วิชา ทำ สนิธิ เชื่อมเสียงสระ เป็นอันเดียวกัน
 แต่ใน ภาษา ของ เรา ไม่มี วิชา สนิธิ การที่แบ่งสระ โดยในยนี้
 ก็ไม่สู้มี ประโยชน์ อันใดนัก เห็นมี ที่ใช้ อยู่ แต่ใน กระบวน
 แต่งโคลง คือ สระ เสียง สั้น ใช้แทนคำ ควร มี ไม่เอกได้ สระ
 เสียงยาว ต่อตัว มี สกท เป็น คำตาย คือ อยู่ใน มาตรา ก ก ก ก ข
 จึงจะใช้ แทน เอก เหมือน สระ เสียง สั้น ได้

(๒๑) สระ ยัง จำแนก ได้ โดยในย หนึ่ง อีกว่า เป็น เสียง หนัก เวียง
 คร พวก ๑ เสียง เบา เวียง ลห พวก ๑ สระ พวก ที่ เป็น
 เสียง ยาว แล สระ พวก ที่ เป็น เสียง สั้น แต่มี ตัว สกท จัก ว่า อยู่
 ใน พวก คร คือ เสียง หนัก ทั้ง นั้น

สระ พวก ที่ เป็น เสียง สั้น ไม่มี ตัว สกท จัก ว่า อยู่ใน พวก
 ลห คือ เสียง เบา การ จำแนก โดยในย นี้ ก็ มาแต่ ภาษา ขาฬี

แฉ ภาษา สังก ค เหมือน กัน แต่เพื่อ ประโยชน์ ต่าง กันกับ
 อย่างที่ แบ่ง เป็น เสียง สั้น เสียง ยาว ที่ แบ่ง เป็น ครุ ลหุ นี้
 เพื่อ ประโยชน์ ใช้ ใน วิธี แต่งฉันท ถึงวิธี แต่งฉันท มาใช้ใน
 ภาษา ของ เรา ก็ยัง ต้อง แต่ง ตาม บังคับ ครุ ลหุ นี้

พยางค์

- (๒๒) ตัวอักษรพยางค์พยางค์ ซึ่ง สำหรับเขียนแทนเสียงแปรผัน
 มี อยู่ ๔๓ นับ ทั้งตัว อ สระ ซึ่ง เอา มา เขียน ไว้ ใน พยางค์
 กวบ เป็น ๔๔ ตัวด้วยกัน คือ ก ข ฅ ค ฌ ง จ ฉ ช จ ฉ
 ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ค ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ล ว ศ ส ห พ อ
 (๒๓) เสียงพยางค์โดยลำพังตัวเองไม่มี ต้องหาใครยเสียง
 สระใดสระหนึ่ง ประสม อยู่ด้วย จึงจะอ่านออกได้ ทั้งได้
 อธิบายมาในลักษณะเสียง ข้างต้น เพราะฉะนั้นเสียงพยางค์
 ของเราที่อ่านตาม ตัวหนังสือ จึง ต้อง สมมติ ให้เหมือนเสียง
 สระ อ มี ประสม อยู่ทุกตัว อ่าน ว่า กอ ขอ ฅอ คอ ฌอ
 (๒๔) ลักษณีสือของเรา ทั้งขึ้นตาม วิธีหนังสือภาษา ขาฬีแล
 สังกฤท ซึ่ง เป็นวิธีมีแบบแผนตั้งขึ้นไว้ ในอินเดีย ประเทศ
 (คือ ประเทศอินเดีย) แต่โบราณมา ตัวพยางค์ในภาษา
 ขาฬีนั้นมี อยู่ ๓๓ คือ ก ข ฅ ค ฌ ง จ ฉ ช จ ฉ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ

คถ ทช น ปณ พภ ม ยร ลว สห พ^๐ (นฤคหิต) พยัญชนะ
 สังสกฤต มากกว่าพยัญชนะบาฬีออกไป ๒ ตัว คือ คช แต่
 ตัว พ^๐ นี้ ใน ภาษา สังสกฤตไม่มี นอกจากนั้นก็เหมือนกัน
 ทั้งสิ้น แต่วิธีอ่าน พยัญชนะทั้ง ๒ ภาษา นี้ เขาสมมติ สระอะ
 ประสม อ่านเป็น อะ ชะ ดังนี้ แต่เดิม ชรชยจะมีครูผู้รู้
 ชำนาญหนังสือ ภาษา บาฬี แล ภาษา สังสกฤต เข้ามา
 แต่มีชณิน ประเทศ มาคิดตั้ง วิธีหนังสือไทยขึ้นเป็นมั่นคง
 กำหนดพยัญชนะของเรา จึงเป็นเค้าเกี่ยวกับพยัญชนะของ
 ภาษาทั้งสองนั้น แปรลงอยู่ข้างแต่สำเนียงที่อ่าน แลที่
 เวลามามีตัว พยัญชนะมาก ออก อีกสอง สามตัวเท่านั้น

(๒๕) สำเนียงตัว พยัญชนะของเรา ที่อ่าน แปรจากสำเนียง
 พยัญชนะบาฬีแล สังสกฤต ซึ่งเป็นครูเดิมนั้น ถ้า สังเกตไทย
 ลเอียดแล้ว ก็ผิดกัน แทบทุกตัวจะเว้นอยู่นั้น น้อย ด้วย
 สำเนียง ภาษาบาฬีแล สังสกฤต เขาอ่าน พยัญชนะ แปรต่างกัน
 ชัด เจนทุกตัว แม้แต่ไต่ ยิน เสียงพุก ก็อาจจะ เขียนเป็นตัว
 หนังสือได้ ถูก ต้อง เหตุที่เรามาอ่านเสียง พยัญชนะแปรไป
 จาก พยัญชนะ บาฬีแล สังสกฤต ซึ่งเป็นครูเดิมนั้น ก็เป็น
 ขรรมคา เพราะ สำเนียง พุกภาษาของเรา แปรกับสำเนียง
 ภาษาทั้ง ๒ นั้น ในที่นี้ไม่จำ เปนจะ ต้อง อธิบายเสียง

พยัญชนะบาฬีแลสังสกฤตให้คลอกทุกตัว จะกล่าวแต่บางตัว
พอให้เห็นเหตุว่า “ทำไมตัวพยัญชนะของเราจึงมีมาก ออก
ไปอีก” เท่านั้น คือ ตัว ค นี้ ใน พยัญชนะ บาฬีแลสังสกฤต
เขา อ่าน เป็น ค (เช่นสำเนียง ค ที่พระบรมมัยติกาทำนสวค
ระกะ วา หรือสำเนียง อักษร G แง่งที่ภาษา อังกฤษเขาอ่าน
คำว่า GOD เป็น คั่น)

ตัว ท ท นี้ ใน พยัญชนะ บาฬีแลสังสกฤต เขาอ่านเป็น ค
ตัว พ นี้ ใน พยัญชนะ บาฬีแลสังสกฤต เขาอ่านเป็น บ
(๒๖) ตัวพยัญชนะของเรามี มากกว่าพยัญชนะสังสกฤตออกไปอีก
๙ ตัว คือ ตัว ข ค ช ฎ ก บ ฝ ฟ ย ที่มี ตัว พยัญชนะ
เหล่านี้เพิ่ม ขึ้น พิจารณาเห็นเป็น ด้วย เหตุ ผล ต่าง กัน ดังนี้
คือตัว ข นี้จะ ว่าเสียงแปลก กับตัว ช ด้วยอย่างไรก็ไม่แปลก
พิจารณาเห็น ว่า แต่โบราณ น่าที่จะ มี อาจารย์คนใด เห็น
ว่าตัว ข รูปคล้าย กับตัว บ แล ข ลาก ข้าง ก็คล้าย กับ
ตัว ท จึง แผลง เขียน หยัก ตัว ข เล็ก เป็น ข นนี้
แล้วก็เลข ๗ มากลาย เป็นตัวต่างหาก ขึ้นอีกตัว ๑ ตามอักษร
วิธีของเรา ก็กล่าวแต่ว่า ตัว ข ๗ สองตัวนี้ จะใช้ตัว
ใดก็ได้เหมือนกัน

ตัว ค น นี้ สำเนียงที่เราอ่าน ก็อ่านเหมือน กับ ค

ทุก อย่าง และปรากฏในอักษรวิธี มีที่ใช้แค่ตัวในคำว่า คช
คือ คอ คน หรือ คอ สัตว์อะไร ๆ คำเดียวเท่านี้ ที่มีตัว คช
เพิ่มขึ้นในพยัญชนะของเราอีก ตัวหนึ่งนี้ พิจารณา ดูเห็นว่า
จะเป็น เพราะนักปราชญ์คนใด คนหนึ่ง จะคิดเห็นว่า สำเนียง
ตัว ค ที่อ่านอย่าง บาฬี ไม่มีในพยัญชนะไทย เพราะ
เรา มา อ่าน สำเนียง นั้น เปน ค ไป เสีย จึง คิด ถึง ตัว
พยัญชนะ ค นี้ ขึ้น เพื่อ จะ ให้ อ่าน แทน เสียง ค บาฬี
หรือ เพื่อ จะ กลับ อ่าน ค ให้ เปน ตัว อย่าง ค บาฬี เอา ตัว ค
ใช้ แทน สำเนียง ค ที่ เรา อ่าน ค อยู่ นั้น แต่ ความ ประ
สงค์ นั้น ไม่ สำ เร็จ เพราะ คำ ใน ภาษา ไทย ไม่มี สำเนียง ค
บาฬี คน เล่า เรียบ ภายหลัง จึง อ่าน เปน สำเนียง ซ้ำ กับ ค
มา จน บัด นี้ จึง มี ที่ ใช้ อยู่ เฉพาะ คำ เดียว แต่ ว่า คอ

ตัว ช นี้ ตั้ง ขึ้น สำหรับ เสียง ภาษา ไทย แท้ เพราะ
ภาษา บาฬี แล สังสกฤต ไม่มี คำ พุท ฝน เสียง ช นลง โดย ทำ
ของ คน ศรี สำเนียง ส พอ ใช้ แทน เสียง ได้ ตลอด จะ ใช้
แต่ สำเนียง ส ทัวไป ใน ภาษา ไทย อย่าง นั้น ไม่ ได้ เพราะ
เรา อ่าน ส เปน เสียง สูง เสียง ส ที่ เปน ปาน กลาง ใน คำ
ภาษาไทย มี มาก เช่น คำ ว่า ชุง เช นี้ เปน ตัน ถ้า จะ
ใช้ ตัว ส ก็ จะ อ่าน เปน สูง เส ไป จึง ต้อง ตั้ง ตัว ช เข้า
ใน พยัญชนะ อีก ตัว หนึ่ง

ตัว ฏ ค ๒ ตัวนี้ ตั้งขึ้นแทนสำเนียง ท เพราะตัว ฑ ท
ซึ่งอ่านเป็นสำเนียง ท ในภาษาข่าผีแลสังสกฤต เรามา
อ่านเป็นสำเนียง ท ไปเสีย จึงต้องตั้งตัว ฏ ขึ้นแทน
เสียง ตัว ฑ ตั้งตัว ค ขึ้นแทนเสียงตัว ท

ตัว บ ฎ ตั้งขึ้นแทนสำเนียง พ เพราะตัว พ ซึ่ง
อ่านเป็นสำเนียง บ ในภาษาข่าผีแลสังสกฤต เรามา
อ่านเป็นสำเนียง พ เสีย จึงต้องตั้งตัว บ ขึ้นแทน
สำเนียงนั้น

ตัว ฝ ฟ ๒ ตัวนี้คู่กัน เหมือนเช่น ส กับ ซ แต่
สำเนียงไม่มีในภาษาข่าผีแลสังสกฤต เลย ในพยัญชนะเดิม
ที่มาแต่สองภาษานั้น จึงไม่มีเสียงพยัญชนะ ทั้ง ๒ นี้จน
ตัวใด ตัวหนึ่ง แต่ในภาษาไทยสำเนียง ฝ ฟ มีที่ใช้มาก
เช่นในคำว่า ฝน ไฟ นี้เป็นต้น จึงต้องตั้งตัว ฝ ฟ สอง
พยัญชนะ ๒ ขึ้นด้วย

ตัว ฮ ฬ ตั้งขึ้นเป็นเสียงคู่กับ ห โดยเหตุผลเหมือนเช่น
ตัว ซ กับ ตัว ส ที่อธิบายมาแล้วนั้น

(๒๗) ตัว อ กับ นฤคหิต ° นี้ ในอักษรข่าผีแลสังสกฤต
นฤคหิตนับเป็นพยัญชนะ เสียงพวก อ ไปอยู่ในสระ แต่
ในอักษรของเราเอาตัว อ มาไว้ในพยัญชนะ เอานฤคหิต

ไปไว้เสียในสระ ใจว่า ก็นอนอยู่คงหนี

(๒๘) พยัญชนะของเรามี प्रकार มาเป็น ๒ แบบ เรียกว่า กอข้อเล็กแบบ ๑ กอข้อใหญ่แบบ ๑ กอข้อเล็กมีพยัญชนะ ๓๖ ตัว คือ ก ข ช ค ฉ ง จ ณ ซ ฮ ญ ท ธ น ต ย ป ผ ฟ ภ ม บ ร ล ว ส ห พ อ ฮ กอข้อใหญ่มีพยัญชนะ ๔๔ ตัว เต็มที่ คือ มีตัว ฏ ฐ ฑ ฒ ศษ เฬ่นั่นอีก ที่มีพยัญชนะเป็น ๒ แบบมาด้วยนี้ ตามความพิจารณาเห็นอยู่ ๒ อย่างต่างกัน เห็นอย่าง ๑ ว่า อาจารย์ผู้ตั้งหนังสือไทย^๒ เห็นจะตั้งพยัญชนะอย่าง กอข้อเล็กขึ้นก่อน เพราะสังเกตตั้งขึ้นตามเสียงที่มีในคำพูดภาษาไทย ครั้นภายหลังคำภาษาบาลีแลสังสกฤต มิมาใช้ขึ้นในภาษาไทย จึงได้ตั้งตัวพยัญชนะ ฏ ฐ ฑ ฒ ศษ เหล่านี้ขึ้น ความเห็นอีกอย่าง ๑ นั้นว่า ที่แรกเห็นจะตั้งกอข้อใหญ่ขึ้นก่อน ครั้นภายหลังจะมีอาจารย์คนใดคิดเห็นว่า ตัว ฏ ฐ ฑ ฒ ศษ เหล่านี้มีที่ใช้ชั่วแต่ในบางคำที่มาแต่ภาษาบาลีแลสังสกฤต แต่คำเช่นนั้นมักมีแต่หนังสือเรื่องลึกซึ้ง ไม่เป็นทางเล่าเรียนสาธารณทั่วไป แก่ราษฎร จึงก็ลดทอนพยัญชนะลงเป็นแบบ กอข้อเล็ก ซึ่งต้องใช้อยู่ในคำภาษาไทยเป็นหลัก เพื่อให้เล่าเรียน

ง่ายขึ้น ความเห็นทั้ง ๒ อย่างนี้ อย่างไรก็ดี จะต้องก
ตาม ควรกำหนดไว้ว่า กอ ข้อเล็กน้อยเป็น ตัวพยัญชนะ
พอ จะเขียนคำภาษาไทยได้ทั่วไป กอ ข้อใหญ่ นั้น พอ จะ
เขียนได้ทั้ง ภาษาไทย และภาษาบาลี สังสกฤต ด้วย มา
ในภายหลังนี้ การเล่าเรียนนี้แพร่หลายมากขึ้น คำภาษา
บาลี และสังสกฤตก็เอามาใช้มากขึ้น เพราะเหตุนี้แบบเรียน
อักษรวิธี ซึ่งใช้กันอยู่ในชั้นหลังๆ มา จึงตั้ง กอ ข้อใหญ่
เป็น พยัญชนะ ทั่วไป

(๒๙) ถ้าจะว่าตามที่มา แลที่ใช้ ตัวพยัญชนะของเรา คือ กอ ข้อ
ใหญ่ทั้ง ๔๔ ตัวนี้ พิจารณาเห็นว่าควรกำหนดไว้ดังนี้ คือ
ตัว ก ข คง จ ฉ ช ค ฌ ท ฒ ป ผ พ ม ย ร ล ว ส ห อ
๒๒ ตัวนี้ สำหรับใช้ได้ ใน คำที่ มาแต่ภาษาบาลี หรือ
สังสกฤต และภาษาไทยเอง รวมกันเป็น สาธารณทั่วไ

ตัว ฌ ฌ ญ ฎ ฐ ฑ ฒ ฌ ๑๐ ตัวนี้ สำหรับใช้
ในคำ ซึ่งมาแต่ภาษาบาลี และสังสกฤต เป็น พิเศษ คำ ภาษา
ไทย นอกจาก ขาดคำ ที่เรียบเรียงไว้ต่อไปนี้แล้ว ไม่มีที่ใช้
ตัว ฌ ใช้ในภาษาไทยแต่ ๔ คำ คือ ฌา (ตาย)
ฌอน ฌอง ฌาง ฌานี

ตัว ญ ใช้ในภาษาไทยแต่ ๓ คำ คือ ฌญา (แพรว)

ใหญ่ (โต) ผู้หญิง เท่านั้น แต่โบราณ พระยา เขียนว่า
พญา คัง นี้ ด้วย

ตัว ณ ใช้ในคำภาษาไทย คำเดียว แต่ที่ ณ วน ที่ใช้
ณ ตรงนี้เห็นจะเป็นเพราะเขียน ใน ทวิท แล เห็นเป็น ตัว ณ
ไป จึงเลยมา อย่าง นั้น เหมือน เช่น คำว่า ทาง เว็ ภาย
เป็นทาง เลื่อไป ก็เพราะเขียน ร ทวิทคล้าย กับ ตัว ส ท
อย่าง เดียว กัน

ตัว ช ใช้ในคำภาษาไทย แต่ ๓ คำ คือ เชอ ชง แล ช เท่านั้น

ตัว ภ ใช้ในคำภาษาไทย แต่ บางคำ คือ เสภา แผลง ภ
ลำภู ลี ชมภู ภูเข อ่าภอ สระไภ้ ทะภอ ลำภอ ภาย (ใน)
ภาย (นอก) เณภะ ลำภัง ภูด (แต่ เดี่ยว นี้ มัก เขียน เป็น
เฉพาะ ลำพัง พน) เท่านั้น

ตัว พ สำหรับ เขียน แต่ คำมา แต่ ภาษา ยาว พิ เท่านั้น คำ
มา แต่ ภาษา สัก สกฤต ไม่มี แล คำภาษาไทย พ้อ พา ก็ ใช้ บ้าง

ตัว ศ ษ ๒ ตัว นี้ สำหรับ เขียน แต่ คำมา แต่ ภาษา
สัก สกฤต ส่วน เดี่ยว คำ ภาษาไทย เอา ตัว ศ มา ใช้ ก็ มี อยู่
บ้าง คือ คำ ว่า เศร้า คึก เศรึก ศอก นี้ เป็นต้น

ตัว ฎ ฏ บ ๓ ตัว นี้ สำหรับ ใช้ ใน คำ แผลง มา แต่ ภาษา
ยาว พิ แล สัก สกฤต ตัว ฎ แผลง มา เป็น ฏ ตัว ฏ แผลง
มา เป็น ฑ ตัว ฃ แผลง มา เป็น ฅ เช่น คำ เหล่า นี้ เป็น ตัวอย่าง

๒ ฎีกา แผลงมา เปน ๓ ฎีกา

ចະន្ទា ឆេតនា បេន ចន្ទា

คารา แผลงมา เปรน คารา

อาตนะ แผลง มา เปน อาตร
๑ ๒

ประมุข แผลงมา เปน บรม

ประวาระ แผลง มา เป้น ขวร

แต่ตัว ค ัก ข ัน ยังมี สำหรับใช้ใน คำ ภาษาไทย ทั่วไป
 เปน อื่น มาก

ตัว ข ค ฅ ฝ ฟ ๒ ตัวนี้ สำหรับใช้แค่ในคำภาษาไทย
คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตไม่มีที่ใช้

ตัว พ ตัว ว ๒ ตัวนี้ ถ้าเป็นคำมาแต่ภาษา ยาวีแล
สังสกฤตใช้ แผลง กลับกันได้ เช่น คำว่า วานร เป็น พานร
เวรี เป็น ไพรี ระวี เป็น ระพี เปน ต้น

(๓๐) พยัญชนะ ทั้ง ๔๔ ตัว ตามลักษณะที่ใช้กำหนดต่างกันเป็น ๓ พวก เป็น พยัญชนะสามัญ พวก ๑ พยัญชนะ เกิน พวก ๑ พยัญชนะ วิเศษ พวก ๑

ตัว ก ข ข ค ค ฅ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ก ก ฅ
ท ฑ ฒ บ ฝ ฝ พ ฟ ภ ม ศ ษ ส ฬ ๓๕ ตัวนี้ จัดเป็นพวก
พยัญชนะสามัญ เพราะสำหรับใช้ประสม สระ แล ตัวสกก

ตาม ขรรณคา แลเมื่อใช้ ประสม สระใน ที่ใด ก็อ่านเป็น
 สำเนียงตรง ตาม ตัวหนังสือ นั้น เว้นแต่ตัว ท ตัวเถียวนี้ อ่าน
 เป็น ๒ อย่าง คือใน คำ บัณเฑาะก์ บัณเฑาะว์ มณฑป แล
 บัณทิต เป็น ต้น อ่านว่า บัณเฑาะก์ บัณเฑาะว์ มณฑป
 บัณทิต นอกจากนี้อ่านเป็น ท โดยมมาก เช่น คำว่า
 ภัณฑาคาร มณฑล ไพฑูรย์ นี้เป็น ต้น ก็อ่านว่า ภัณฑาคาร
 มณฑล ไพฑูรย์

ตัว ขค ๒ ตัวนี้ จักเป็นพวกพยัญชนะเกิน เพราะ
 ตัว ข ก็ใช้ อย่างเดียวกับ กับ ตัว ช ตัว ค ก็มีที่ใช้ แต่ในคำ
 ว่า ค คำเถียวนี้ จะยกเสียทั้ง ๒ ตัวก็ ย่อมไม่ขัดขวางอันใด
 จึง จักเป็น พยัญชนะเกิน

ตัว ยร ลว หอช ๗ ตัวนี้ จักเป็นพวกพยัญชนะวิเศษ
 เพราะ แปลกกว่า พยัญชนะสามัญ ใน ลักษณะที่ใช้เป็นอย่างๆ
 ต่างกัน เช่นจะอธิบาย ค่อยไปนี้

ตัว ยว ๒ ตัวนี้ ใช้ทั้ง เป็น พยัญชนะ แล สระ คือใช้
 เป็น พยัญชนะได้ทั้ง ประสม สระ แลเป็น ตัว สกคเหมือน
 พยัญชนะสามัญทั้งปวง ส่วน ที่ใช้เป็น สระ นั้น คือในสระ
 อัวะ อิว เอียะ เอีย ทั้ง ๔ นี้ จึง จักตัว ยว เป็น พยัญชนะ
 วิเศษชนิดหนึ่ง เรียก ว่า อักษร ถึง สระ

ตัว ร ท ว ๓ ตัวนี้ ควบกับพยัญชนะอื่นข้างตัว เสียง
อ่านกล้ำกันสนิทได้ เช่นในคำว่า กรีก กราย กลัว โกล
แกว่งไกว นี้เป็นต้น จึงจัดเป็นพยัญชนะวิเศษชนิดหนึ่ง
เรียกว่า อักษรประโยค (อักษรกล้ำ)

ตัว ห ใช้เป็น ตัว อักษรสำหรับนำเสียงอักษรต่ำให้สูงขึ้น
แต่เมื่อ นำ เช่นนี้ไม่ได้ปรากฏเสียง ตัว ห เช่นในคำว่า หมู
หมี นี้เป็นต้น อีก อย่าง ๑ คำใด ๆ ซึ่งเป็น คำอาไศรย สรรยาว
ถ้ามีอักษร ห อยู่ต้องมีสำเนียงเป็นเอก เช่น คำว่า ขุน^บโหล
เมา^บโมห เป็นต้น จึงจัดเป็น พยัญชนะ วิเศษ ชนิดหนึ่ง
เรียกว่า อักษรกักรวรรณยต (อักษรนำ)

ใน อักษรพวกนี้ ถ้าจะนับ ตัว อ อีกตัว ๑ ก็ได้ เพราะ
นำ อักษร ทำให้เป็น อักษรกลาง เช่น อย่าง อักษรกลาง แด
มิได้ปรากฏสำเนียง อ คล้ายกับตัว ห นำ แต่คำ อ นำ
เช่นนี้มีอยู่ ๔ คำ คือ คำว่า อยู่ อยาก อย่า อย่าง เท่านั้น
แต่เดี๋ยวนี้มี^บักเขียน ห นำเป็น หู่ หยาก ห่า ห่าง ทั้งนี้
เสียโดยมาก

ตัว ห ฮ ๒ ตัวนี้ แปรจากพยัญชนะอื่น อยู่ อีก อย่าง หนึ่ง
ที่เป็นตัวสกตไม่ได้ จึงจัดไว้ใน พวกพยัญชนะ วิเศษ ด้วย

(๓๑) พยัญชนะ ๔๔ ตัวกำหนดตามเสียงจัดเป็น ๓ พวกต่างกันคือ

ตัว ข ข ฃ ฅ ฐ ฎ ฌ ฎ ฏ ๑๑ ตัวนี้ จัก
เป็นพวก ๑ เรียกว่า อักษรเสียงสูง

ตัว ก ก ข ฃ ค ฅ ฆ ง ๑๒ ตัวนี้ จักเป็นพวก ๑
เรียกว่า อักษรเสียงกลาง

ตัว ค จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ๑๓ ตัวนี้ จักเป็นพวก ๑
เรียกว่า อักษรเสียงต่ำ

พยัญชนะ กำหนด ตามเสียงเป็น ๓ พวก ดังนี้ เรียกว่า
อักษรวิธี ว่า ไตรยางศ์ แปลว่า สาม หมู่ (๓ ส่วน)

การที่กำหนดพยัญชนะเป็นไตรยางศ์นี้ เพื่อจะใช้ในวิธี
เขียนคำเสียงสูงต่ำต่างกัน โดยกำหนดว่าอักษรพวกนั้น ๆ
ถ้า ประสมสระเช่นนั้น ๆ อ่านเสียงเป็น อย่างนั้น ๆ แลเมื่อ
ประสม วรรณยุกต์ ตัวนั้น ๆ อ่านเสียงเป็น อย่างนั้น ๆ กำหนด
ที่จะ อ่านเสียงไตรยางศ์ ประสมสระ แล ประสม วรรณยุกต์
จะรอไว้ อธิบายใน ตอน วรรณยุกต์ ต่อไป ข้างหน้า

(๓๒) พยัญชนะทั้ง ๔๔ กำหนดตามวิธีที่เรียบเรียงกันแยกไว้เป็น
๖ ตอน คือ ก ข ฃ ฅ ฆ ง ๗ ตัวนี้ จักเป็น ตอนที่ ๑
เรียกว่า ตอน กอ ก ข ฃ ค ฅ ๖ ตัวนี้ จักไว้เป็น
ตอนที่ ๒ เรียกว่า ตอน ฅอ จ ฉ ช ซ ฌ ๖ ตัวนี้ จัก

ไว้เป็นตอนที่ ๓ เรียกว่าตอน ฏอ (ใหญ่) ก ค ฅ ท ช น
 ๖ ตัวตัวนี้ จัดไว้เป็นตอนที่ ๔ เรียกว่าตอน กอ (เล็ก)
 ข ฃ ฅ ฝ ฟ ฝ ฌ ๘ ตัวนี้ จัดไว้เป็นตอนที่ ๕ เรียกว่า
 ตอน ขอ ข ร ล ว ศ ษ ส ห พ อ ย ๑๑ ตัวนี้ จัดไว้เป็น
 ตอนที่ ๖ เรียกว่าตอน ขอ ลักษณะที่แยกพยัญชนะเป็นตอนๆ
 เช่นนี้ มาแต่อักษรวิธี ภาษาข่าผี เพื่อประโยชน์ที่จะ
 สังเกตตัวพยัญชนะ ที่เป็นตัวสกก แล ตัวการันต์ที่อยู่หลัง
 ตัวสกกออกไป ให้ถูกต้องได้ง่าย

ในภาษาของเรา ใ้เอา ถ้อยคำ ภาษาข่าผีมาใช้
 โดยมาก เพราะฉะนั้น วิธีที่จะเขียนพยัญชนะในคำมาแต่
 ภาษาข่าผี ก็จำเป็นจะต้องเอาไคร่หลักวิธีแบ่งพยัญชนะ
 เป็นตอนนี้เป็นที่สังเกตด้วย วิธีสังเกตตัวสกกแลตัวการันต์
 อย่างไร จะรอไว้อธิบายในลักษณะตัวสกก ข้างหน้า

คำว่าตอนนี้ ตรงกับคำว่าวรรคในภาษาข่าผี แต่
 อักษรวิธีในภาษาข่าผีนั้น เรียกว่าวรรคแค่ ๕ ตอน
 คือ ตอน ก เรียกว่ากะ วรรค ตอน จ ฎ ท ข เรียกว่า
 จะฏะตะปะ วรรค ตอน ย ไม่เรียกว่าวรรค เรียกว่า
 อวรรค เพราะพยัญชนะใน ๕ ตอนนั้น รวมฐานกัน ใน
 ตอน ย ไม่รวมฐานกัน แลวิธีสังเกตตัวสกกใน ๕ ตอนข้าง
 ต้น กับ ตอน ย ก็ต่างกันด้วย จึงได้ตั้งชื่อต่างกัน ดังนี้

(๓๓) ในวรรคทั้ง ๕ คือ ๕ ท่อนข้างคั่น แบ่งออกเป็นพยัญชนะ
ลำดับ กัน ดังนี้

ก จ ฎ ก ป ๕ ตัว เป็นพยัญชนะที่ ๑

ฏ ก บ ๓ ตัว เป็นพยัญชนะเพิ่มที่ ๑

ข ฉ ฐ ถ ผ ๕ ตัว เป็นพยัญชนะที่ ๒

ช ฌ ๒ ตัว เป็นพยัญชนะเพิ่มที่ ๒

ค ช ซา ท พ ๕ ตัว เป็นพยัญชนะที่ ๓

ค ช ฟ ๓ ตัว เป็นพยัญชนะเพิ่มที่ ๓

ฌ ฉ คม ข ภ ๕ ตัว เป็นพยัญชนะที่ ๔

ง ญ ณ น ม ๕ ตัว เป็นพยัญชนะที่ ๕

การที่แบ่งพยัญชนะเช่นนี้ ก็เป็นประโยชน์ในการใช้ตัว
สัทกิริยาเหมือนกัน

(๓๔) พยัญชนะ ๔๓ ตัว (ยกตัว อ ว่าเป็นสระเสีย) กำหนด
ตามสมมติที่เกิดขึ้นของสำเนียง พยัญชนะเหล่านี้ จัดเป็น ๕
พวกต่างกัน คือ พยัญชนะที่อยู่_{อยู่}ในท่อน กอ จัดว่าสำเนียง
เกิดแต่คอ พวก ๑

พยัญชนะที่อยู่_{อยู่}ในท่อน จอ จัดว่าสำเนียงเกิดแต่เพดาน
พวก ๑

พยัญชนะที่อยู่_{อยู่}ในท่อน ฎอ (ใหญ่) จัดว่าสำเนียงเกิดแต่

ขุมเหงือก พวก ๑

พยัญชนะ ที่อยู่^๑ใน คอ^๒น คอ (เล็ก) จัก ว่า สำเนียงเกิด
แต่^๓ฟัน พวก ๑

พยัญชนะ ที่อยู่^๑ใน คอ^๒น ขอ จัก ว่า สำเนียงเกิด แต่^๓ริม
ฝี^๔ปาก พวก ๑

พยัญชนะ ที่อยู่^๑ใน คอ^๒น ขอ กำหนด^๕ที่^๖เกิด ต่าง ๆ กัน คือ

ตัว ข สำเนียงเกิด แต่^๓เพดาน

ตัว ฃ สำเนียงเกิด แต่^๓ขุมเหงือก

ตัว ฅ สำเนียงเกิด แต่^๓ฟัน

ตัว ฆ สำเนียงเกิด แต่^๓ฟัน แล^๗ริมฝีปากด้วย

ตัว ฌ สำเนียงเกิด แต่^๓เพดาน

ตัว ฎ สำเนียงเกิด แต่^๓ขุมเหงือก

ตัว ฎ สำเนียงเกิด แต่^๓ฟัน

ตัว ฏ สำเนียงเกิด แต่^๓คอ

ตัว ฬ สำเนียงเกิด แต่^๓ขุมเหงือก

วิธีที่กำหนด^๕คั้งนี้ เรียกว่า กำหนด^๕ฐานของพยัญชนะ เป็นของ
คั้งขึ้นในอักษรวิธี ภาษายาฬิแลสังสกฤต เพื่อจะให้รู้หลัก
ใช้ตัว สกต แลตัวการันต์^๘ถูกต้อง ที่นำมาแสดงใน อักษร
วิธีของเรา คั้งนี้ มีประโยชน์ที่จะสังเกต ลักษณะใช้ตัว

สกก คือ ศ ษ ส เปน กัน ไก่ง่ายกว่า สังเกต ด้วย อย่างอื่น
จะอธิบาย วิธี ที่ สังเกต ใน ลักษณะ ใช้ ตัวพยัญชนะ แล ลักษณะ
ตัว สกก ต่อ ภายหลัง

วรรณยุกต์

- (๓๕) ตัวอักษร สำหรับเขียนแทนเสียง ที่จัดว่าเป็นทำนองของทวิ
มี ๖ อย่าง คือ ' ไม่เอก ' ไม่โท ' ไม่ตรี + ไม่จัตวา
' ไม่ไค้คู่ ' ไม่ทณทนาฏ สำหรับเขียนไว้ บน หลังสระ
แลพยัญชนะ ที่ประสงค์จะให้อ่าน เป็นเสียงสูง ทำตาม ลำดับ
ใน คำพูด ตัวอักษรพวกนี้ เรียกว่า วรรณยุกต์ วรรณยุกต์
ทั้ง ๖ ตัวนี้ จัดเป็น ๒ อย่าง ต่างกัน คือเป็น วรรณยุกต์
แท้ อย่าง ๑ วรรณยุกต์ไม่แท้ อย่าง ๑
' ไม่เอก ' ไม่โท ' ไม่ตรี + ไม่จัตวา ๔ อย่างนี้ จัด
เป็น วรรณยุกต์แท้ เพราะสำหรับหมายทำให้เสียงคำพูดสูงขึ้น
แลต่ำ ลงได้
' ไม่ไค้คู่ แล ' ไม่ทณทนาฏ ๒ อย่างนี้ จัดเป็น วรรณ
ยุกต์ไม่แท้ เพราะไม่ได้หมายทำให้เสียงสูงต่ำได้ ' ไม่ไค้คู่
สำหรับหมาย ทำแต่ได้เสียง ชาน ลั่น เข้า เช่นใช้ใน คำว่า
ก็ เข่น เข่น นี้ เปน กัน เปน แต่ ทำได้เสียง ก้อ เปน เข่น
ลั่น เข้า เท่านั้น

ไม้ทันทนาฏนี้ ถ้สำหรับ แต้เขียนหมาย ตัวพยัญชนะที่
ไม่ให้อ่าน คือฆ่าเสียงพยัญชนะ ตัวนั้นเสีย เช่นใช้ในคำว่า
ทุกข์ รักษ์ นี้เป็นคั่น อ่านแก้ว่า ทุก รัก ไม่ไต้ปรวอกเสียง
ตัว ข แล ตัว ษ เพราะมีไม้ทันทนาฏ เขียน อยู่บน นั้น

(๓๖) เสียงสูงต่ำที่ใช้ในภาษาไทย จัดเป็น ๕ ชั้นโดยลำดับกัน
คือเสียงสามัญ เสียงที่หนึ่ง เสียงที่สอง เสียงที่สาม และ
เสียงที่สี่

เสียงสามัญเช่นเสียงที่อ่านโดยลำพัง ตัว ก ว่า กอ
 ณนี้ มีคำพูดต่าง ๆ เป็นอันมาก เช่นคำ ว่า กา ไ้ มา
 คน นี้ เป็น ต้น

เสียงที่หนึ่ง เช่นเสียง ที่อ่าน ตัว ก กับตัวไม้เอกว่า
ก่อก นัน มีใจ คำพูด ต่าง ๆ เช่นอัน มาก เช่น คำว่า ย่อ คำ
โก๋ ย่า ี่เป็น คั้น

เสียงที่สอง เช่น เสียงที่อ่านตัว ก ผันด้วยไม้โทว่า
ก้อ ฉนั้น มีในคำพูดต่างๆ เช่น ฉนั้นมาก เช่น คำว่า เก้า ฉั
ห้า ฉื่อ ฉี่เป็นเป็นกัน

เสียงที่สาม เช่น เสียงที่อ่านตัว ก ผันด้วยไม้ตรีว่า
กือ อันนี้ มีในคำพูดต่างๆ เป็นอันมาก เช่น คำว่า เจ้า เจ้ง
แยะ นี้เป็นต้น

เสียงที่สี่ เช่น เสียงที่อ่านตัว ก ผันด้วยไม้จัตวาว่า
ก้อ ฉนี้ มีใน คำพูด ต่างๆ เปน อันมาก เช่น คำว่า เก้ง
จ้อ กระเข้า นี้ เปน ต้น

(๓๗) ตัวพยัญชนะทั้ง ๓ หมู่ ถึง เมื่อ ประสม สระก็อ่านเป็น
เสียงสูง คำ ผิด กัน คือ อักษรสูง โดย ลำพัง ตัวอ่าน เป็นเสียง
ที่สี่ เช่น อ่านว่า ฉ ชู ถ ผ ฝ ฉนี้

อักษรสูง ประสมสระยาวไม่มีตัวสะกด ก็อ่านเป็นเสียงที่สี่
เช่น คำว่า เลื้อย ฉี ฉี่ นี้ เปน ต้น

อักษรสูง ประสมสระใดๆ ถ้ามีตัวสะกดเสียงเป็น คือถ้า
อยู่ในมาตรา กง กน กม เกอย เกอว เหล่านี้ ก็อ่านเป็น
เสียงที่สี่ เช่น คำว่า สูง ฝน ดม เฌอ แหว นี้ เปน ต้น

อักษรสูง ประสมสระสั้นไม่มีตัวสะกด อ่านเป็นเสียงที่หนึ่ง
เช่น คำว่า สระ เผาะ และ นี้ เปน ต้น

อักษรสูง ประสมสระใดๆ ถ้ามีตัวสะกดเสียงท้าย คือ
ถ้าอยู่ในมาตรา กก กค กข เหล่านี้ ก็อ่านเป็นเสียงที่หนึ่ง
เช่น คำว่า ผัก หูก ขย นี้ เปน ต้น

อักษรกลาง โดยลำพัง ตัว อ่าน เป็นเสียงสามัญ เช่น อ่าน
ว่า ก ำ ก ท ฉนี้

อักษรกลาง ประสม สระยาว ไม่มี ตัว สะกด ก็อ่านเป็น

เสียงสามัญ เช่น คำว่า กา ทา ปา ไป นี้เป็น ต้น

อักษรกลาง ประสมสระใด ๆ ถ้า มีตัวสะกด เสียง เป็นก็อ่าน
เป็น เสียงสามัญ เช่น คำว่า ถิน ปูน ตอน นี้เป็น ต้น

อักษรกลาง ประสม สระสั้น ไม่มี ตัว สะกด อ่าน เป็น เสียง
ที่หนึ่ง เช่น คำว่า ศุ แตะ ปะ นี้เป็น ต้น

อักษรกลาง ประสม สระใด ๆ มี ตัว สะกด เสียง ตาย ก็อ่าน
เป็น เสียงที่หนึ่ง เช่น คำว่า ยึด ถอด แกด กย นี้เป็น ต้น

อักษรต่ำ โดยลำพัง อ่าน เป็น เสียงสามัญ เช่น อ่าน ว่า
ค ง ช ฌ ฉ

อักษรต่ำ ประสม สระยาว ไม่มี ตัว สะกด อ่าน เป็น เสียง
สามัญ เช่น คำว่า นา เวอ ไฟ นี้เป็น ต้น

อักษรต่ำ ประสม สระใด ๆ มี ตัว สะกด เสียง เป็น ก็อ่าน
เป็น เสียงสามัญ เช่น คำว่า นอน รีม รวย นี้เป็น ต้น

อักษรต่ำ ประสม สระสั้น ไม่มี ตัว สะกด อ่าน เป็น เสียงที่สาม
เช่น คำว่า วิ เาะ แพะ นี้เป็น ต้น

อักษรต่ำ ประสม สระสั้น มี ตัว สะกด เสียง ตาย ก็อ่าน เป็น
เสียงที่สาม เช่น คำว่า รัก พัก ลีบ นี้เป็น ต้น

อักษรต่ำ ประสม สระยาว มี ตัว สะกด เสียง ตาย อ่าน เป็น
เสียงที่สอง เช่น คำว่า มาก พุก ลีบ นี้เป็น ต้น

(๓๔) พยัญชนะ ทั้ง ๓ พวกผันด้วย วรรณยุกต์ ให้เป็นเสียงสูงต่ำ
ไว้ต่าง กัน ดังนี้

อักษรสูงผันด้วยไม้เอก (คือเขียนไม้เอกไว้ข้างบน)
อ่านเป็นเสียงที่หนึ่ง เช่น คำว่า สี่ เพื่อ ต่อ นี้เป็น ต้น

อักษรสูงผันด้วยไม้โท อ่านเป็นเสียงที่สอง เช่น คำ
ว่า สี่ ผัว

อักษรสูงไม่ ต้องผันด้วยไม้ตรี เพราะ อักษรสูงมีเสียง
อักษรต่ำ เข้า ทุก ตัว จะเขียนให้เป็นเสียงที่สาม ก็เขียน
ด้วย ตัว อักษรต่ำ ที่ เข้า กัน นั้น แทนได้

อักษรสูงไม่ ต้องผันด้วยไม้จัตวา เพราะเสียงตัว อักษรสูง
เป็นเสียงที่สี่ อยู่แล้ว

อักษรสูงที่ ประสม สระสั้น หรือมี ตัว สกต เป็นเสียงตาย
นั้นแล้ว ถ้าไม่มีคำจำเป็นจะ ต้องผัน ถ้ามีคำจำ เป็น ประสงค์
จะใช้สั้น จะผันให้เป็นเสียงที่สองด้วยไม้โท หรือเสียง
ที่สี่ด้วยไม้จัตวา ก็ได้

อักษรกลางผันด้วยไม้เอก อ่านเป็นเสียงที่หนึ่ง เช่น
คำว่า ก่อ บ้าง เต็ม เต่า นี้เป็น ต้น

อักษรกลางผันด้วยไม้โท อ่านเป็นเสียงที่สอง เช่น คำ
ว่า เก้า ยืน เต็ม อ้วน แจกๆ อ้าก ก้อก แก๊ก นี้เป็น ต้น

อักษรกลางผันด้วยไม้ตรี อ่านเป็นเสียงที่สาม เช่น
คำว่า เจ็ก จ็อก โตะ นี้เป็นต้น

อักษรกลางผันด้วยไม้จัตวา อ่านเป็นเสียงที่สี่ เช่น คำว่า
เจือ จ่า ก่า ย้อ นี้เป็นต้น

อักษรต่ำผันด้วยไม้เอก อ่านเป็นเสียงที่สอง เช่น คำ
ว่า พ่อ แม่ ล้น คลักคลัก นี้เป็นต้น

อักษรต่ำผันด้วยไม้โท อ่านเป็นเสียงที่สาม เช่น คำว่า
โล่ แพ้ พัน หมวก แคบ นี้เป็นต้น

อักษรต่ำ ไม่ต้องผันด้วยไม้ตรี เพราะประสมสระสั้น
หรือสกดด้วยเสียงสั้น แลผันด้วยไม้โทเป็นเสียงที่สามอยู่แล้ว

อักษรต่ำ ไม่ต้องผันด้วยไม้จัตวา เพราะใช้ตัว ห นั
แทนได้

(๓๘) วิธีที่ผันเสียง อักษรต่ำ หนึ่งด้วยวรรณยุกต์ ให้เป็นเสียงสูง
ต่ำต่างกัน ดังอธิบายมาในข้อ (๓๘) นั้น ผันทำเสียง
ให้ครบ ๕ ชั้น ได้แก่อักษรกลางพวกเกี้ยว คือให้อ่านว่า
กอ ก่อ ก้อ กั๊ กั๊ ไ้ครบ ๕ ชั้นทั้งนี้ แต่พวกอักษรสูง
กับ อักษรต่ำ เสียงสูงต่ำยังหาครบ ๕ ชั้นได้ไม่ ยังขาด
อยู่พวกละ ๒ เสียง ดังนี้

เสียงสามัญ เสียงที่ ๑ เสียงที่ ๒ เสียงที่ ๓ เสียงที่ ๔

อักษรกลาง กอ	ก๋อ	กัอ	กั๊อ	กั๋อ
อักษรสูง —	ส๋อ	สัอ	—	สอ
อักษรต่ำ คอ	—	ค๋อ	คัอ	—

คือ พวก อักษรสูง ยังขาดเสียงสามัญกับเสียงที่สาม พวก
อักษรต่ำ ยังขาดเสียงที่หนึ่งกับเสียงที่สี่

บรรดาอักษรสูง มีอักษรต่ำสำเนียงร่วมอยู่ทุกตัว คือ

อักษรสูง	อักษรต่ำร่วม
ข ฃ	ค ฅ ฌ
ฌ	ช ฎ
ฐ ฎ	ฑ ฒ ฑ ฐ
ผ	พ ภ
ฝ	ฟ
ศ ษ ฐ	ซ
ศ	ษ

เสียงที่ อักษรสูง ยังขาด ใช้อักษรต่ำ ตัวที่เสียงร่วม
ก็แทนได้ ส่วนเสียงที่ อักษรต่ำ ยังขาด ถ้า อักษรต่ำ ที่
สำเนียงร่วม กับ อักษรสูง ก็ใช้ อักษรสูง ตัวนั้น แทนได้
ครบ ทั้ง ๕ เสียง เช่น

อักษรกลาง ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ

อักษรสูง กับ อักษรต่ำร่วมกัน	} คอ ช่อ	} ก่อ ช่อ
	} ช่อ ส่อ	} ช่อ ส่อ

ทั้งนี้ก็ได้ เสียงสูง คำครบทั้ง ๕ ชั้น

(๔๐) แต่อักษรต่ำที่เสียงไม่รวมกับอักษรสูงยังมีอยู่อีกหลายตัวคือ

ตัว ง ญ ณ น บ ร ล ว พ ๑๐ ตัวนี้ จะใช้อักษรสูงผันแทนเสียงที่ยังขาดอยู่ไม่ได้ จึงสมมติ ตัว ห อักษรสูงมาไว้เป็นตัวแทนนำอักษรต่ำพวกนี้ ถ้าตัว ห นำเข้าไม่ได้อ่าน ตัว ห แต่ให้อ่าน ตัว อักษรต่ำที่ตัว ห นำเหมือนเสียงอักษรสูง แลผันเหมือนอักษรสูง ด้วยสมมติตัว ห มาเป็น ตัวนำเช่นนี้ อักษรต่ำพวกนี้ก็ผันเสียงได้ครบ ๕ ชั้น เหมือนพยัญชนะทั้งปวงที่อธิบายมาแล้ว ดังนี้

เสียงสามัญ เสียงที่ ๑ เสียงที่ ๒ เสียงที่ ๓ เสียง ๔

อักษรกลาง	คอ	ก่	กั	กั	กั
อักษรสูง กับ อักษรต่ำร่วมกัน	} ช่อ	} ส่อ	} ช่อ	} ช่อ	} ส่อ
อักษรต่ำที่ไม่รวม	นอ	หน่อ	น่อ	น่อ	น่อ

ตัวอักษรสูงมีถึง ๑๑ ตัว ที่เลือกเอาแต่ ตัว ห มาเป็นตัวแทน เพราะตัวอักษรสูงตัวอื่นมิใช้ในคำอักษรควบ อักษร

กล้า ซึ่ง จะอธิบายต่อไปข้างหน้าอย่างมาก แต่ตัว ห ไม่
ใคร่มีที่ใช้ในคำเช่นนั้น จึงเลือกเอาตัว ห มาใช้เป็นตัวนำ

ถึงเขไปในยตอนที ๑

เมื่อ ผู้ศึกษาได้เล่าเรียนใน อักษร วิธ มา ตลอด ตอนที ๑ นี้
ก็จะได้ความรู้เข้าใจ เช่น ลำเนา ความ ดังนี้

- (๑) ที่เรียกว่า อักษร หรืออักษร หรือตัวหนังสือ รวมความ
อย่างเดียวกันว่า เป็นรูปที่เขียนลง แทน คำพูด ของ เรา
- (๒) คำพูด เกิดแต่เสียง เพราะเหตุนี้ ตัวอักษรก็สังเกต
ตั้งตามเสียง
- (๓) เสียงมี ๓ อย่าง คือเสียงแท้ อย่าง ๑ เสียงแปร
อย่าง ๑ เสียงคนตรี อย่าง ๑ ตัว อักษร ก็ จัด เป็น ๓ อย่าง
คือ สระ สำหรับ เขียน แทนเสียงแท้พวก ๑ พยัญชนะสำหรับ
เขียนแทนเสียงแปรพวก ๑ วรรณยุกต์ สำหรับ เขียน แทน
เสียงคนตรี พวก ๑

สระ

- (๑) ตัวหนังสือสำหรับเขียน เป็น สระ มีอยู่ ๑๘ ตัว แลเมื่อ
ประสม สระ กับ พยัญชนะ ตัวหนังสือที่เป็น สระ ทั้งปวง นั้น
เขียนบน พยัญชนะบ้าง ใต้พยัญชนะบ้าง หน้าพยัญชนะบ้าง

หลัง พยัญชนะ ย่าง

- (๕) เสียงสระมีต่าง ๆ กัน รวมเป็น ๓๒ สระ สระทั้ง ๓๒ นี้
ต่าง กันเป็น ๓ พวก คือ สระแท้พวก ๑ สระประสมพวก ๑
สระเกินพวก ๑
- (๖) สระแท้ นั้น คือ สระ พวกที่เป็นต้นเสียง สำหรับไปประ
สมกันเป็นสระอื่นได้
- (๗) สระประสม นั้น เป็น สระ ซึ่งเอา สระ อื่น มา ประสมกัน ขึ้น
ให้อ่านเป็นเสียง แปรก ออกไป
- (๘) สระเกิน นั้น เป็น สระ ที่ซ้ำกับ สระ อื่น จะเขียน
ด้วย สระ อื่น แทน ก็ได้
- (๙) สระไม้มีวงใช้ได้ใน ๒๐ คำ สระไม้มีลายนั้นใช้ใน คำ
ภาษาไทยแท้ ถ้ามาแต่คำสระ เอ มีตัว ย ย ภาษาบาฬี
แลสังสกฤต ต้องใช้มีตัว ย ต่อเข้าตัว ๑
- (๑๐) นฤคหิตใช้ใน คำใด เหมือนมีตัว ม สกต
- (๑๑) สระ ฤ ฦ ฤ ฦ นี้ มาแต่สระสังสกฤต สระ ฤ
ประสมพยัญชนะ เราอ่านเป็น ๓ อย่าง คือ วิ วี เวอ
สระเหล่านี้นอกจากคำที่มาแต่ภาษาสังสกฤตแล้ว มีที่ใช้น้อย
- (๑๒) ไม้พยักเป็น สระ ทั้ง ขึ้น แทน วิสัญชนี ประสมพยัญชนะ
ที่มีตัว สกต อ่านเหมือนสระ อะ เว้นแต่ตัว ว สกต
เป็น สระ อว

- (๑๓) สระ แอ่งในย ทหนึ่ง เป็นเสียงยาว เสียงสั้น สระเสียง ยาว เรียกว่า ทิฆะ สระเสียงสั้น เรียกว่า รัสสระ แอ่งอย่างนี้ ใน ภาษาเรณูที่ใช้แต่ในกระบวนแต่งโคลง สระแอ่งอีกในยทหนึ่ง เป็นเสียงหนัก เสียงเบา สระเสียงหนัก เรียกว่า กรุ สระเสียงเบา เรียกว่า สกุ แอ่งอย่างนี้มีที่ใช้ในกระบวนแต่งฉันท

พยัญชนะ

- (๑) ตัวพยัญชนะ ๔๔ ตัว แลพยัญชนะไม่มีเสียงอ่านได้ แต่โดยลำพัง ต่อประสมด้วย สระใด สระหนึ่ง จึงจะอ่านได้
- (๒) พยัญชนะ ของเร ตีขึ้นตามแบบพยัญชนะบาลีแลสังสกฤต แต่เราเติมพยัญชนะ ขึ้นอีกหลายตัว เติมขึ้นแทนเสียงที่มี ในภาษาไทย แต่ไม่มีในภาษาบาลีแลสังสกฤตบ้าง เติมขึ้น แทนเสียง ตัวพยัญชนะเดิม ที่เรามา อ่าน เป็น อย่างอื่น ไปบ้าง เติมขึ้นให้ซ้ำกับตัวเดิมบ้าง
- (๓) พยัญชนะ ๔๔ ตัว จัก ต่าง กัน ตาม ลักษณะ ที่ใช้ เป็น ๓ พวก เรียกว่า พยัญชนะสามัญ สำหรับใช้ประสมสระ แลเป็น ตัว สกฤตพวก ๑ เรียกว่า พยัญชนะ เกิน เพราะมีที่ใช้ น้อย พวก ๑ เรียกว่า พยัญชนะ วิเศษ เพราะมีที่ใช้ แปรก ออกไป พวก ๑
- (๔) พวกพยัญชนะวิเศษ นั้น จำแนกเป็นอักษรวงสระ เพราะใช้

ทั้ง เป็น สระ แลเป็น พยัญชนะ ด้วย พวก ๑ อักษร ประโยค
เพราะใช้ เป็น ตัวกล้ำ กับตัวอื่นได้ พวก ๑ อักษร กึ่งวรรณยุกต์
เพราะ นำให้เสียงตัวอื่น สูงได้ พวก ๑ อักษร ใช้เป็น ตัว สกท
ไม่ได้ อีก พวก ๑

- (๕) พยัญชนะ แบ่ง ตาม เสียง เป็น ๓ พวก แบ่งเป็น อักษร
เสียงสูง ๑๑ ตัว พวก ๑ อักษร เสียงกลาง ๘ ตัว พวก ๑
อักษร เสียงต่ำ ๒๔ ตัว พวก ๑ ที่แบ่ง เช่นนี้ เรียกว่า ไตร
ยางค์ เพื่อเป็น ประโยชน์ใช้ใน วิธี ผันเสียงสูง ต่ำ
- (๖) พยัญชนะ แบ่ง ตาม วิธีเรียบ เรียงกันเป็น ๖ ตอน คือ ตอน
กอ ๗ ตัว ตอน ฆอ ๖ ตัว ตอน ฎอใหญ่ ๖ ตัว
ตอน คอเล็ก ๖ ตัว ตอน ยอ ๘ ตัว ตอน ย ๑๑
ตัว ที่แบ่งเป็น ตอนเช่นนี้ เรียกว่า วรค เพื่อ ประโยชน์ใช้
ใน วิธี สังเกตตัวสกทแลตัวการันต์คำมาแต่ภาษาบาลีได้ง่าย
- (๗) ใน วรคทั้ง ๕ แบ่ง ออกเป็น พยัญชนะ ลำดับกัน คือ พยัญ
ชนะ ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ อย่างละห้าตัว พยัญชนะ
เพิ่ม ที่ ๑ สามตัว ที่ ๒ สองตัว ที่ ๓ สามตัว
- (๘) พยัญชนะ แบ่ง ตาม กำหนดที่เกิด จัดเป็น ๕ พวก คือ เกิด
แต่ลำคอ พวก ๑ เกิดแต่เพดาน พวก ๑ เกิดแต่ปุ่มเหงือก
พวก ๑ เกิดแต่ฟัน พวก ๑ เกิดแต่ริมฝีปาก พวก ๑ ที่แบ่ง
เช่นนี้ เรียกว่า ฐาน เพื่อ ประโยชน์ใน วิธี สังเกตตัว สกท

แถว ทวิ การันต์ คำ ซึ่ง มา แต่ ภาษา ขาฬิ แล สังสกฤต
คือ วิจิ ไซ สอ ๓ เป็น ต้น

วรรณยุกต์

- (๑) ทวิ หนึ่งสี่ สำหรับ แทน เสียง คนตรี มี อยู่ ๖ อย่าง เรียก
ว่า วรรณยุกต์ แล แบ่ง เป็น วรรณยุกต์ แท้ พวก ๑ เป็น วรรณยุกต์
ไม่ แท้ พวก ๑
- (๒) วรรณยุกต์ แท้ นั้น เพราะ ใช้ ผัน พยัญชนะ ทำให้ เสียง สูง
ต่ำ ได้ วรรณยุกต์ พวก นี้ มี อยู่ ๔ ทวิ วรรณยุกต์ ไม่ แท้ นั้น
เพราะ ใช้ ผัน แต่ ทำ เสียง พยัญชนะ ให้ สั้น เข้า หรือ สำหรับ
ฆ่า เสียง พยัญชนะ ไม่ ให้ อ่าน เท้า นั้น แล พวก นี้ มี ๒ ทวิ
- (๓) เสียง คนตรี คือ เสียง สูง ต่ำ ที่ พบ ใน ภาษา ไทย มี ๕ ชั้น
โดย ลำดับ กัน คือ เสียง สามัญ เสียง ที่ ๑ เสียง ที่ ๒ เสียง
ที่ ๓ แล เสียง ที่ ๔
- (๔) ไตรยางค์ คือ พยัญชนะ ทั้ง ๓ พวก ประสม สระ เปล่า หรือ มี
ตัว สกท ทวิ ถึง ไม่ ได้ ผัน ด้วย วรรณยุกต์ ก็ อ่าน เป็น เสียง
สูง ต่ำ ต่าง ๆ กัน
- (๕) อักษร สูง ทั้ง ผัน ด้วย วรรณยุกต์ เพราะ อักษร เป็น หรือ อักษร ทาย
ใช้ เปน เสียง สูง ต่ำ ได้ เพียง ๓ ชั้น รวมทั้ง ๒ พวก ได้ ถึง ๕ ชั้น
อักษร กลาง ใช้ ได้ ครบ ๕ ชั้น อักษร ต่ำ ก็ ใช้ ได้ เพียง ๓ ชั้น

- (๖) เสียง อักษรสูง ที่ ขาค อยู่ ๒ ชั้น นั้น ใช้ อักษรต่ำ แทนได้ เพราะ อักษรสูง มี เสียงอักษรต่ำ ซ้ำอยู่ทุก ตัว ส่วน อักษรต่ำ ที่ เสียงซ้ำกับอักษรสูง ก็ใช้ อักษรสูง แทนเสียงที่ ขาค อยู่ได้ เหมือน กัน
- (๗) อักษรต่ำ พวก ที่ เสียงไม่ ซ้ำกับอักษรสูง ต้องใช้ ห นำ อ่าน อักษร คำ นั้น เหมือน อักษร สูง จึง มี เสียง ได้ ครบ ทั้ง ๕ ชั้น

คำถามตอนที่ ๑

- (๑) ถามว่า ที่ เรียกว่า อักษร หรือ อักษร หรือ ตัวหนังสือ นั้น อะไร
- (๒) ถามว่า ตัวหนังสือ มี ประโยชน์ แก่เรา อย่างไร
- (๓) ถามว่า ตัวหนังสือ ทำไม จึง ต่าง กัน เป็น สระ พยัญชนะ แล
- วรรณยุกต์

สระ

- (๑) ถามว่า เสียงสระ รวม กัน ทั้ง สั้น มี กี่ สระ
- (๒) ถามว่า ตัวหนังสือ ที่ เรา เขียน เป็น สระ มี กี่ อย่าง แล เรียก ชื่อ อย่างไร
- (๓) ถามว่า สระ ต่าง กัน เป็น สระ แห่ สระ ประสม แล สระ เกลิน อย่างไร

- (๔) ถามว่า สระแท้ คือสระใดบ้าง
- (๕) ถามว่า สระประสม คือสระใดบ้าง
- (๖) ถามว่า สระเกิน คือสระใดบ้าง
- (๗) ถามว่า ในพยางค์สระเกินนี้มีที่สังเกตต่าง ๆ กันอย่างไร
- (๘) ถามว่า สระแบ่งเป็นสระสั้น สระยาว นั้น แบ่งอย่างไร
- (๙) ถามว่า สระแบ่งเป็นสระเสียงหนักสระเสียงเบา นั้น แบ่งอย่างไร

พยัญชนะ

- (๑) ถามว่า พยัญชนะรวมกันทั้งสิ้นมีกี่ตัว
- (๒) ถามว่า พยัญชนะไม่มีเสียงโดยลำพัง ทำไมจึงอ่านเป็นเสียง กอ ขอ คอ นนี้
- (๓) ถามว่า ตัวพยัญชนะของเรา มากกว่าพยัญชนะบาฬี แดสังสกฤต ซึ่งเป็นครูเดิมที่ตัว คือตัวอะไรบ้าง เหตุใดจึงต้องเพิ่มเติมให้มีตัวเหล่านี้ขึ้น
- (๔) ถามว่า ตัว ก ข ค ง ฦ ล ฦ อ ฮ ฯ ฺ ฻ ฼ ฾ ฿ ฽ ๒๒ ตัวนี้ เป็นชนิดเดียวกันอย่างไร
- (๕) ถามว่า ตัว ฦ ล ฦ อ ฮ ฯ ฺ ฻ ฼ ฾ ฿ ฽ ๑๐ ตัวนี้

เช่นชนิกเดียวกัน อย่าง ๑ ตัว เหตุใด แลมีที่ใช้ใน คำภาษจ
ไทยอย่างไร ข้าง

- (๖) ถามว่า ตัว ฏ ต บ ๓ ตัวนี้ ใช้ใน ถ้อยคำ อย่างไร
- (๗) ถามว่า ตัว พ ว ๒ ตัวนี้ แปลกกว่า ตัวอื่น อย่างไร
- (๘) ถามว่า พยัญชนะสามัญ พยัญชนะเกินแลพยัญชนะวิเศษ ๓ พวกนี้ผิด กัน อย่างไร
- (๙) ถามว่า พยัญชนะวิเศษ นี้ อะไร ข้าง ต่าง กัน อย่างไร
- (๑๐) ถามว่า ตัว พยัญชนะ แบ่ง เป็น ไตรยางค์ นั้น แบ่ง อย่างไร
แบ่ง เพื่อ ประโยชน์ อย่างไร
- (๑๑) ถามว่า ตัว พยัญชนะ แบ่ง เป็น กอนั้น แบ่ง อย่างไร แบ่ง
เพื่อ ประโยชน์ อย่างไร
- (๑๒) ถามว่า ตัว พยัญชนะ แบ่ง เป็น อักษร ที่ ๒ นั้น แบ่ง อย่างไร
แบ่ง เพื่อ อะไร
- (๑๓) ถามว่า ตัว พยัญชนะ แบ่ง เป็นฐานนั้น แบ่ง อย่างไร แบ่ง เพื่อ
ประโยชน์ อย่างไร

วรรณยุกต์

- (๑) ถามว่า ตัว อักษร วรรณยุกต์ สำหรับ เขียน แทน เสียง คนศรี
มี ที่ อย่างไร เรียก อะไร ข้าง

อักขระวิธีภาคที่ ๒

ประสมตัวอักษร

(๔๑) ไก่กล่าวไว้ข้างต้นว่า วิธีที่จะเขียนคำพูดลงเป็นตัวหนังสือ ในภาษาของเรา จะต้องเขียนแต่ ๒ อย่าง คือ เขียนให้รู้รูป ร่าเงแลลักษณะ ตัวหนังสือ อย่าง ๑ กับให้รู้วิธี ประสม ตัวหนังสือ อย่าง ๑ ก็จะสามารถจด ถ้อยคำที่ฟังลงเป็น ตัวหนังสือได้ทั้งนั้น ส่วนรูป ร่าเงแลลักษณะ ตัวหนังสือที่ฟังนั้น ได้อธิบายมาใน ตอน ก่อนพอให้เข้าใจได้แล้ว ใน ตอน นี้จะอธิบายด้วย วิธี ประสม ตัวหนังสือ ต่อไป

(๔๒) วิธี ประสม ตัวอักษร จัดเป็น อย่างๆ ต่างกัน คือ สระ ประสมสระ อย่าง ๑ อย่างนี้ได้อธิบายใน ลักษณะ ประสม ใน ตอนที่ ๑ แล้ว ไม่ต้องจะ อธิบายใน ตอน นี้ อีก สระ ประสม กับพยัญชนะ อย่าง ๑ พยัญชนะประสม กับพยัญชนะ อย่าง ๑ รวม ๑ อย่าง ทั้งที่ได้ อธิบาย มาแล้ว อย่าง ๑ นั้น กว้าง

สระประสมพยัญชนะ

(๔๓) สระ ที่ประสม พยัญชนะ เขียนลง เช่น ตัวหนังสือ สระ ขา

อย่างเขียนไว้ข้าง บน ตัว พยัญชนะ ที่ ประสม ใน อย่างนี้ คือ
สระ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ แต่ไม่ ผัก รวม ๕ สระ ด้วยกัน

สระ บาง อย่าง เขียนไว้ได้ พยัญชนะ ที่ ประสม ใน อย่างนี้
คือ สระ ^๑ ^๑ รวม ๒ สระ ด้วยกัน

สระ บาง อย่าง เขียนไว้ข้าง หน้า พยัญชนะ ที่ ประสม ใน อย่าง
นี้ คือ สระ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ รวม ๕ สระ ด้วยกัน

สระ บาง อย่าง เขียนไว้ข้าง หลัง พยัญชนะ ที่ ประสม ใน
อย่างนี้ คือ สระ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ รวม ๕ สระ ด้วยกัน

สระ บาง อย่าง เขียนทั้งข้าง หน้า และ ข้าง หลัง พยัญชนะ ที่
ประสม ใน อย่างนี้ คือ สระ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ รวม ๗ สระ ด้วยกัน

สระ บาง อย่าง เขียนทั้งข้าง บน และ ข้าง หลัง พยัญชนะ ที่
ประสม ใน พวกนี้ คือ สระ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ รวม ๒ สระ ด้วยกัน

สระ บาง อย่าง เขียนทั้งข้าง หน้า ข้าง บน และ ข้าง หลัง พยัญชนะ
ที่ ประสม ใน พวกนี้ คือ สระ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ ^๑ รวม ๘ สระ ด้วยกัน

สระ อ ประสม พยัญชนะ เขียนไว้ข้าง หลัง พยัญชนะ เป็น
พิเศษ เช่น คำ ว่า พอ ถอ ถอน ถอด คอข รอก ออก
นี้เป็น ทัน แต่ บาง ที่ ประสม สมมต อยู่ใน ตัว พยัญชนะ ไม่
เขียน สระ เลย ก็มี เช่น คำ ว่า กั บ กั อ (วไทย) น (วชน)

ประสมทวิ อักษร

๕๑

ม (รณ) ว (รวณ) เหล่านี้ เป็น ต้น

สระ : ประสมพยัญชนะเขียนไว้ข้างหลังพยัญชนะเป็นพื้น
เช่น คำว่า พระ ประ จะ นี้เป็นต้น แต่บางทีประสม
สมมค อยู่ใน ทวิ พยัญชนะไม่เขียนสระก็มี เช่น คำว่า (ส)
ร (ว) ร (พร) ฆ (ภาส) (บุร) ฌ นี้เป็นต้น ร ฆ ฌ
นั้นอ่านเหมือน ระ ฆะ ฌะ

(๕๔) ขรรคา สระ ที่ ประสม กับ พยัญชนะ ทั้งปวงนั้น บางสระ
ประสมคง รูป ทวิ สระ อยู่ทุก แห่ง บางสระมี ที่ จะ ต้อง
เปลี่ยน แปลง รูป สระ แต่คง เสียง สระ นั้น อยู่ในพวก สระ
ซึ่งมี ที่ ต้อง เปลี่ยน แปลง นี้ คือ สระ อะ นี้ ถ้าไม่มีทวิ
สกดใช้ วิสัญชนิ ถ้ามี ทวิ สกด ต้อง เปลี่ยน เป็นไม้ ฝก
(เพราะเหตุผล อย่างไรก็อธิบายมา แล้ว)

สระ อี นี้ ถ้าไม่มี ทวิ สกด ต้องมี ทวิ อ อยู่หลัง
พยัญชนะ ถ้ามี ทวิ สกด ไม่ต้องมี ทวิ อ

สระ เอะ แอะ เอียะ เอือะ เอออะ ๕ สระนี้ ถ้ามี
ทวิ สกด ต้อง เปลี่ยน วิสัญชนิ ใช้ไม้ ฝก แทน เช่นในคำ
ว่า เข็น นี้เป็น ทวิ อย่าง

สระ อัวะ นี้ ถ้ามี ทวิ สกด ต้อง เปลี่ยน ไม้ ฝก กับ วิสัญชนิ
ใช้ไม้ ฝก แทน

สระ อัว นี้ ถ้ามี ทวิ สกด ต้อง เปลี่ยน ไม้ ฝก ใช้ไม้

ไต่คู่แทน

สระ เอะ นี้ ถ้ามีตัว สกท ต้องเปลี่ยนไม้หน้าจาก
ข้างแฉ่ววิสัยนี้ ใช้ไม้ไต่คู่กับ ตัว อ แทน

สระ อ ถ้าตัว ร สกท ยกตัว อ เสีย คงแต่ตัว
พยัญชนะกับ ตัว ร สกท นั้น เช่นคำว่า จร กร นี้เป็นต้น
อ่านว่า จอน กรอน

สระ โอะ แต่โบราณ ถ้ามีตัว สกท เปลี่ยนไม้ โอ ใช้
หยาก น้ำค้าง แทน เขียน อัง ฉนี้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ใช้
หยาก น้ำค้าง แทน คงแต่ ตัว พยัญชนะเปล่า จึงต้อง
บัญญัติว่า สระ โอะ ถ้ามีตัว สกท คงไม้ โอ เสียที่เคียว

สระ เออ นี้ ถ้ามีตัว สกท ใช้คงรูปเดิม เช่น เกษ
มี ตัว สกท เขียนเป็น เกษณ เกศก เกศย ฉนี้ เป็นต้น
ก็ไว้อย่าง ๑ ถ้าตัว ย สกท ยกตัว อ ข้างหลังเสีย
เช่นเขียนคำว่า เกศย เกศย เปน เกย เกย ฉนี้ ก็ไว้
อยู่แบบทั่วไป อ่านเป็นเสียงสระ เออ เหมือนกันเป็น
อย่าง ๑ หรือ ถ้ามี ตัวอื่น แยกจาก ย เปนตัว สกท
ยกตัว อ ข้างหลังเสียเขียนพิณ อี ลงแทน เช่นเขียน
คำว่า เต็ม เกิด นี้เป็นต้น ก็อ่านเป็นเสียงสระ เออ
เหมือนกัน สระ นอกจากที่อธิบายมานี้ คงตามรูปไม้
ที่เปลี่ยนแปลง

พยัญชนะ ประสม พยัญชนะ

(๕๕) ใ้ช้ขยายมา ช่าง คั้น แล้ว ว่า พยัญชนะโดย ลำบาก ถ้า
ไม่ได้ ประสม กับ สระ หนึ่ง สระใด แล้ว ก็ เปน อ่านไม่ได้
เพราะ ฉะนั้น ที่ ว่า พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน ต้อง
ประสม กัน แล ประสม สระ ด้วย เปน ขรรพทา

ลักษณะ ที่ พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน จัด เปน
๔ อย่าง คือ พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน แทน สระ
อย่าง ๑ พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน แทน ขรรพยุด
อย่าง ๑ พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน เปน สำเนียง
กล่า อย่าง ๑ พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน เปน
สำเนียง ทวย อย่าง ๑

(๕๖) พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน แทน สระ นั้น แทนได้
แต่ไม่ ผิด สระ เกียว คือ สระ อะ มี ตัว สกค ใช้ ไม่ ผิด
แทน ได้ หนึ่ง แล้ว ถ้า จะ ไม่ ใช้ ไม่ ผิด ตัว พยัญชนะใด เปน
ตัว สกค เขียน พยัญชนะ ตัว นั้น ลง อีก ตัว ๑ ก็ อ่าน
เหมือน กับ มี ไม่ ผิด ได้ เหมือน เช่น คำว่า กัง วัน ัก คย
เหล่านี้ เปน คั้น ไม่ ใช้ ไม่ ผิด จะ เขียน พยัญชนะ แทน เปน
คง วนน คกก คยบ หรือ คำว่า ทัว จะ เขียน ทว
ฉนี้ ก็ อ่าน เหมือน กับ มี ไม่ ผิด วิธี นี้ เรียก ว่า คั้น ตัวใด
สกค ก็ เรียก ว่า ตัว นั้น คั้น คือ ง คั้น น คั้น เปน คั้น

อักษรวิธี ภาค ๒

หนังสือโบราณใช้เขียนกัน เช่น นั้นมาก แต่เกือบ ^{นี้}ไม่มีใคร
ใช้คงใช้ ^{อยู่}แต่ ร หัน มาก

ลักษณะ ^{ขึ้น}ใช้ตัว หัน นั้น เติม จะ มา แต่อักษร วิธี ยาว
แลสังสกฤต ด้วย ใน อักษร วิธี ทั้ง ๒ ภาษา นั้น ตัว
พยัญชนะ แต่ลำพัง เขา สัมมต สระ อะ ประสม อ่าน ว่า
กะ ขะ เช่น นั้น เมื่อ มี ตัว สกก เขียน แต่ ตัว สกกลง
กับพยัญชนะ ไม่ต้องมีไม้ผก ก็อ่านเหมือนกันที่เราใช้ไม้ผก

บรรดา คำใน ภาษา ยาว ที่มี ตัว สกก ใช้พยัญชนะ สกก
๒ ตัว เป็น ตัว สกก ตัว ๑ ตัว การันต์คือ ตัว ท้าย ตัว ๑
แต่ตัว สกก กับ ตัว การันต์ นั้น เป็นพยัญชนะ อย่าง เกือบ
กันบ้าง คนละ อย่างบ้าง ที่เป็น อย่าง เกือบกัน นั้น เหมือน
เช่น คำว่า อรรณใน ภาษา ยาว เขียน อรม นัน แต่อ่าน ว่า
อัมมะหาได้ อ่าน อัม เปลา ๆ เช่น เรา อ่าน อักษร หัน ไม่
อักษร วิธี ของ เรา ตั้ง ขึ้นตามอักษร วิธี ยาว แลสังสกฤต
เป็นครู เติม

อักษร หัน ของ เรา จะ มา แต่ วิธี สกก อย่าง นี้ก็ได้ ประการ ๑
แต่คำใน ภาษา ของ เรา ใช้เสียง ตัว สกก ตัว เกือบ ไม่มี
เสียง ตัว การันต์ จึง กลาย เปน แทน สระ อะ ตัว ๑ เปน
ตัว สกก ตัว ๑

ที่ มา แต่อักษร วิธี สังสกฤต นั้น คำ มี ตัว สกก ใน

พยัญชนะ ประสม พยัญชนะ

๕๕

ภาษา ยาวี คำนั้นในภาษาสังสกฤตเติม ทวิ ร เข้ามีอยู่
เป็นอันมาก เหมือนเช่น คำยาวีเขียน ขมม สังสกฤต
เขียนเป็น ขรม อ่านว่า ระ ระ มะ มาใช้ใน อักษรไทย
เขียน ขรม ฉนี้ จักว่าที่เขียนตาม วิธีสังสกฤต แต่
วิธีของเราพยัญชนะเรา สมนมท สระ อ ประสม จึงได้
เติม ร เข้าอีก ทวิ ๑ แทนไม้ผัดตามทำนอง ทวิอื่น หัน คำ
ที่ภาษาสังสกฤตเติม ร เช่นนี้ เราเอามาใช้บ่อยมาก
เพราะฉะนั้น ทวิ ร หัน เราจึงยังใช้บ่อยๆ เช่น คำ
ว่า ขรรษา จักรวรรดิ สุวรรณ นี่เป็น ทวิ อย่าง

(๔๗) พยัญชนะ ประสมกัน แทน วรรณยุกต์นั้น คือ ทวิ ห นำ
หน้า อักษร คำ ทวิ ไท ก็อ่าน อักษร คำนั้นเสียงสูงขึ้น
เหมือน อักษร สูง ฉนั้น อย่าง อักษร สูง ก็ได้อธิบายมาใน
ลักษณะ วรรณยุกต์นั้น แต่บางคำไม่มี ทวิ ห นำ แต่อ่าน
เหมือน ห นำมีอยู่ คือ คำว่าประโยชน์ อ่านว่า ประโยค
ประ โยค อ่านว่า ประโยค ประมาท อ่านว่า ประหมาก
คิดก อ่านว่า คิดลก ๔ คำนี้เป็น หัน คำเหล่านี้ มาแต่
คำว่า ประโยชนะ ประโยคะ ประมาทะ ทิละกะ ภาษา ยาวี
โดยตรง จึงห้ามมิให้เอา ห นำ แต่ที่มาอ่านเป็นเสียง
เหมือน ห นำนั้น ต้องจักว่า เป็น อ่านผิดเท่านั้น เคยๆ
กันมากก็เลยเป็นแบบไป ควรจะอ่านว่า ประโยก ประโยก

ประมาณ ทิณ

(๔๘) พยัญชนะประสมกันเป็น อักษร กล้านั้น คือ พยัญชนะ ๒ ตัว เข้ากันประสมสระเดียวกัน แลอ่านพยัญชนะทั้ง ๒ ตัว นั้น กล้ากัน คือ เกือบพร้อมกัน หรือ ว่าอย่างง่าย ๆ ก็คืออ่านปวากฏเสียงพยัญชนะทั้ง ๒ ตัว แต่ให้เป็นสระเดียวกัน เช่น อ่านคำไม่กล้าว่า คือ เขา ตัว ร กล้าเข้า อย่างว่า คือ เช่นนี้ เป็น ตัว อย่าง

พยัญชนะ ๒ ตัว ประสมกันเป็นอักษร กล้านั้น ตัวหน้า เป็น ตัว ประธาน ตัวหลังเป็น ตัว ประโยค (คือ ตัว กล้า) พยัญชนะที่จะเป็น ตัว ประธานไ้ นั้น ไม่กำหนดจำกัดว่า เฉพาะ ตัวใด ๆ แต่พยัญชนะที่จะเป็น ตัว ประโยคไ้ จำกัด แต่ ๓ ตัว คือ ตัว ร ล ว เพราะเสียงกลืนกับพยัญชนะ ตัวอื่นไ้ง่าย พยัญชนะ ตัวอื่นเสียงไม่กลืนกันง่าย จึงไม่ใช่เป็น ตัว ประโยคไ้ หรือเมื่อจะว่าอย่างง่าย ๆ ก็คือบรรดาคำซึ่งจะ ต้องอ่านเป็นเสียงกล้านั้น พยัญชนะ ตัวหน้าจะเป็น ตัวใด ๆ ก็ตาม พยัญชนะ ตัวหลังอยู่ในตัว ร ล ว ตัวใด ตัวหนึ่งนี้เท่านั้น

(๔๙) บรรดาคำอักษร กล้า พยัญชนะตัวหน้า คือ ตัวประธาน เป็นหลักเสียงที่จะผันสูงต่ำ ถ้าพยัญชนะ ตัวหน้าเป็น

ลักษณะ อักษร กล้า

๕๗

อักษรสูง ก็อ่านเป็นเสียง อักษรสูง แลฉัน อย่าง อักษรสูง
ด้วยกัน เช่นที่อ่าน คำว่า เขว ไชว ไชว นี้เป็นตัว อย่าง
ถ้า พยัญชนะ ตัว หน้า เป็น อักษร กลาง หรือ อักษร ต่ำ ฉัน
เป็น อักษร กลาง แล อักษร ต่ำ ไปด้วย กัน เช่นที่อ่าน คำว่า
กราง กร่าง กลั่น กริ้ว โกรธ คลัง คลั่ง คว้าน เหล้า
เป็น ตัว อย่าง

(๕๐) ลักษณะ อักษร กล้า ต้อง จัก เป็น ๒ อย่าง ต่างกัน คือ
กล้าแท้ อย่าง ๑ กล้าไม่แท้ อย่าง ๑ อักษร กล้าแท้ นั้น
คือ คำ อักษร กล้า ที่อ่าน พยัญชนะ ทั้ง ๒ ตัว ตรง ตาม เสียง
เดิม เช่น คำว่า กริ่ง กล่อม นกหว่ง นี้เป็น ตัว อย่าง เพราะ
อ่าน ปรากฏ เสียง ตัว ก ซึ่ง เป็น ตัว ประชาน แล ตัว ร
ด ว ซึ่ง เป็น ตัว ประโยค ทก คำ อักษร กล้าไม่แท้ นั้น
คือ อ่าน ตัว ประชาน เป็น เสียง ตัว อื่น ไป ย่าง อ่าน ไม่
ปรากฏ เสียง ตัว ประโยค ย่าง อ่าน กลาย เป็น เสียง ตัว อื่น
ไป ด้วย กัน ที่ เดียว ย่าง ใน พวก กล้าไม่แท้ ที่ อ่าน
พยัญชนะ ตัว ประชาน เป็น เสียง ตัว อื่น ไป นั้น มีแต่ คำ ที่
ตัว ก กล้า กับ ตัว ร มัก อ่าน ตัว ต เป็น เสียง ตัว ก
ไป เสียง แทย ทั้ง นั้น คือ คำว่า ทวิ ตฤก ตรอง ทรา
ทรวา ทรัส เตรียม ตรอม เหล่า นี้ เป็น ตัน อ่าน กัน เป็น
ทวิ ทวีก ทรอง ทรา ทรวก ทรัส เตรียม ไป เสียง กัน

เป็น^{ขึ้น}พิน ใน พวก กล้าไม้^{ขึ้น}แท้ที่อ่านไม่ปรากฏเสียงตัว
ประโยชน์^{ขึ้น}นี้ คือ คำว่า จิง อ่านกัน ว่า จิง^{ขึ้น}คังนี้ เป็น^{ขึ้น}พิน

ใน พวก กล้าไม้^{ขึ้น}แท้ ที่อ่านกลายเป็นเสียงตัวอื่นไว้ด้วย
กันที่เดิวนั้น คือ คำที่ตัว ท กล้ากับตัว ร อ่านรวม
เป็นเสียงตัว ซ เสียงตัว เดียว เป็นอันมาก คือ คำว่า
ทรง ทราบ ทราม อินทรีย์ ทรง คันไทร เมืองนครเข็ญเทรา
ทรง ทรง^{ขึ้น}ก ทรั^{ขึ้น}พย^{ขึ้น} ทราบ เหล่านี้เป็นกัน อ่านกันว่า
ซง ซาม ซาม อิน^{ขึ้น}ชี^{ขึ้น} ซวง คันไซ เมืองนครเข็ญซา ซาง
ซก ซับ ซาย คังนี้ทั่วไป จิง จักคำทั้งปวงพวกเหล่านี้
ไว้เป็น พวก อักษร กล้าไม้^{ขึ้น}แท้

(๕๑) บรรดา คำพวก อักษร กล้าไม้^{ขึ้น}แท้ มักมาแต่ภาษาเขมร
เป็น^{ขึ้น}พิน แต่เสียงเขมรเขาก็อ่านตามตัวหนังสือ เป็น
เสียง อักษร กล้าไม้^{ขึ้น}แท้ทั้งนั้น เหมือนเช่น คำว่า ทรัส
เขาก็อ่านว่า ทรัสไม่ใช่ว่า ทรัก ทรงเขาก็อ่านว่า ทรงไม่ใช่ว่า
ซง แต่อย่างไรเราจึงมาอ่านผิดไปเป็นเสียงอื่น ก็ไม่ไ้
ความ แต่ผิดกันเลียบ ๆ มาจนชินเข้า ก็เลยเป็น
แบบอย่างนี้ ยังผิดเลียบยิ่งไปกว่านี้ก็มี คือ
มีคนเป็นอันมาก ที่เข้าใจไปว่า “บรรดาเสียง กร
กล้ากันแล้ว ทบจะต้องเป็น กร ทั้งนั้น” แล
“บรรดา คำเขียน กร กล้ากันแล้ว จะต้องอ่านเป็น กร

ทั้งนี้ ๖๖ ก็นั้นมีตัว อย่าง คือ ทหารม้าทอง ๑
 ภาษา อังกฤษ ว่า กรูป ๑ เขียนเป็น หนังสือไทย เข้า
 ก็เลข อ่าน กันเป็น กรูป ๑ ไปจน ทิศปาก อีก อย่าง ๑
 ขึ้นใหญ่ ทำที่ประเทศเยอรมัน เรียก ว่า ขึ้น กรูปนี้ ครั้น
 ให้เสมียน เขียน ก็เป็น ขึ้น กรูปนี้ไปหมดทั้งนี้ ในส่วน
 ตัว ทร กล้ำกันที่อ่านเป็น ซ นั้นแล้ว ก็มัก
 เข้าใจกัน ไปแทบ ถึง จะ ไม่ต้องมีตัว ซ คือ ถ้าสำเนียง
 ซ มีที่ใด ก็เขียนเป็น ทร เสียทุกแห่ง คำที่
 กันเดิมเป็นเสียง ทร จริง ๆ ไปอ่านเป็น ซ เสีย
 ก็มีเป็นอันมาก คือ คำว่าพิว อินทรีย์ ก็อ่านว่า
 อินชี นางมัทรี สังสกฤตเขียน มัททรี เราก็มา
 เรียกว่า มัทชี แม่ที่ลูก ชื้อขุน จราบาลในกรมพระ
 นครบาล ก็เรียกกัน ว่า ขุนชาบาล ทั้งนี้ก็มาแต่
 เรื่องผิดเลย ๆ มา แต่เดิมทั้งนี้ พิจารณาเห็น ว่า
 ถ้าอ่านได้ ตรง ตาม ตัวหนังสือเสีย ได้หมดได้แล้ว จะเป็น
 การดี เป็นอัน คำว่า ตรง ก็อ่านว่า ตรง ตรง
 ก็อ่านว่า ตรง ส่วนเสียง ทร กล้ำ กันนั้น
 ที่เขียน ซ ก็ควรจะใช้ตัว ซ เหมือนเช่น คำว่า
 กันไทร ไทรทรวง กรวดทราย ก็ควร จะเขียน
 กันไซ ไทรซาง กรวดซาบ ทั้งนี้ ที่เป็น ทร

มา แต่บาฬีแล สัตฺยสุท แล ภาษาเขมร ก็ควร จะอ่าน
 เช่นเสียง ทร กล้า ถัน ทรง ๆ คือ อินทรี ษัตรี
 ทรง ก็อ่าน คง รูป คง เสียง อยู่ตาม ตัว หนึ่งสี่ ที่ว่านี้
 ตาม ความเห็น แต่เสียงที่อ่านผิดมานั้น เป็นของ
 อยู่ข้าง คิค แหม่น ใน ภาษา เรา เสีย แล้ว ทำเป็น ควร ผอน
 พอให้ผิด น้อย ๗ จะ เป็น ดี กว่า อย่าง อื่น เพราะ ฉะนั้น
 คำ ทัว ทร ควบ กัน แล อ่าน เป็น เสียง ษ นั้น
 เห็น ควร จะ ใช้ เพียง คำ ว่า ทรง ทราบ ทรง
 ทรัพย์ สมบัติ ทราบ ทินทราบ รวม ๖ คำ ให้มี
 อักษร กล้า ไม่ แท้ แท้ เท่านั้น นอก จาก นี้ ที่ เป็น เสียง ษ
 ก็ ควร เขียน ควบ ตัว ษ แล คำ ทัว ทร กล้า ถัน
 ที่ มา แต่ ภาษา บาฬี แล สัตฺยสุท ก็ คิ บรรดา คำ ซึ่ง
 ทัว ทร ควบ กัน ก็ คิ คำ ว่า จริง ก็ คิ ควร อ่าน
 ตาม ตัว หนึ่งสี่ ทั้ง สิ้น

(๕๒) พยัญชนะ ประสม กัน เป็น อักษร ควบ นั้น คล้าย กับ
 อย่าง ที่ ประสม กัน เป็น อักษร กล้า แต่ อ่าน เป็น ตัว
 ๓ สระ เช่น คำ ว่า แชนง ชนง โชนง ถนง
 ไชย เหล่า นี้ เป็น คั้น ตตาม รูป ที่ เขียน พยัญชนะ
 ทั้ง ๒ ตัว ก็ ร่วม สระ เดียว กัน อย่าง อักษร กล้า
 แต่ อ่าน แปร เป็น ตัว ๓ สระ ออก ไป เช่น จะ—แชนง

อะ—หนน ะ—ไหน กะ—หนก ะ—ไม ทั้งนี้ จะว่า เป็น
ตัว สระ แท้ก็ไม่ได้ เพราะ ต้องอ่าน ซิต กัน แล ตัว
อักษร สูง อักษร กลาง ที่ อยู่หน้า พาให้เสียง อักษร ต่ำ
ที่เป็น ตัว ควม อยู่หลัง สูง ขึ้น ไป ได้ ด้วย จึง ต้อง ัก คำ
ซึ่ง พยัญชนะ ประสม กัน ชนิด นี้ ไว้ เป็น พวก ๑ เรียก ว่า
คำ อักษร ควม

(๕๓) คำ อักษร ควม ทั้ง สอง นี้ พิจารณา เห็น ว่า ก็ จะ เป็น
อย่าง เคียว กับ คำ อักษร กล้า แต่ เดิม มา คือ อยู่ใน พวก
คำ ซึ่ง พยัญชนะ เป็น สอง เสียง เข้า กัน แต่ ตัว ร ล ว
๓ ตัวนี้ เสียง กลืน กับ ตัวอื่น ได้สนิท เมื่อ อยู่หลัง
พยัญชนะ ตัวใด จึง อ่าน ร่วม สระ กัน ได้สนิท เช่น เสียง
กล้า ฝ่าย พยัญชนะ ตัวอื่น เสียง กลืน กับ พยัญชนะ อื่น ไม่
ได้สนิท เมื่อ อยู่หลัง จึง อ่าน ไม่ ร่วม สระ กัน ได้สนิท
เป็น เสียง ควม เสียง อักษร ควม กับ เสียง อักษร กล้า
เป็น ๒ อย่าง ต่าง กัน ออก ด้วย เหตุ ทั้งนี้

(๕๔) คำ อักษร ควม หนังสือโบราณ เขียน ฝนทอง ไว้ข้างบน
พยัญชนะ ตัวหน้า เช่น ษณ กณ ไล่น ทั้งนี้เป็น กัน
แต่ ภายหลัง มาไม่ เขียน ฝนทอง เช่น นั้น จะ เป็น เพราะ
อาจารย์คนใด จะ เห็น ว่า ไม่ควร ใช้ เพราะ คำ อักษร กล้า
ก็ ดังเกิด ได้ ด้วย ตัว หลัง ต้อง เป็น ตัว ร หรือ ล หรือ

ว. อยู่แล้ว ถ้า ตัวอื่น นอก จาก นั้น ก็ ควร อ่าน เป็น อักษร
ควบ ทงสน ที่ กำหนด เช่น นี้ เป็น การ สมควร

(๕๕) ก็ แต่ หนังสือ ที่ เรา เขียน กัน อยู่ ทุก วัน นี้ คำ อักษร
ควบ กับ คำ อักษร กล้า อ่าน ไม่ ตรง ตาม ตัว หนังสือ มี อยู่
หลาย คำ เช่น คำว่า ไกล่ เกลี่ย แล กลั้ม เกลี่ย นี้ เป็น
ตัว อย่าง ถ้า ดู ตาม ตัว หนังสือ ก็ จะ ต้อง อ่าน เป็น เสียง
อักษร กล้า ควบ กัน ทั้ง ๔ คำ แต่ ที่ จริง เป็น คำ อักษร กล้า
แต่ ไกล่ เกลี่ย ๒ คำ เท่า นี้ อีก ๒ คำ จะ ต้อง อ่าน ว่า
กลั้ม เกลี่ย เป็น อักษร ควบ จะ เขา อัน ไค เป็น ที่ สังเกต
ก็ ไม่มี ที่ เป็น เช่น นี้ เห็น ว่า เขียน กลั้ม เกลี่ย เช่น นั้น ผิด
จาก วิสัย ชี้ มา แต่ เดิม จะ ต้อง เขียน กลั้ม เกลี่ย
ทั้ง นี้ จึง จะ ถูก จะเป็น เพราะ จะ เขียน ให้ เร็ว ละ วิสัย ชี้
เสีย เลย ๆ มา ถึง เคี้ยว นี้ ก็ ยัง แล เห็น ชุก ช่ม เหมื่อน ว่า
จะไป จะ มา ก็ เขียน แต่ ว่า ไป มา เท่า นี้ จึง ทำให้ มี คำ
ซึ่ง ควร จะมี สระ ต่าง กัน ประปน เข้า มา เป็น คำ อักษร ควบ
ให้เป็น เหตุ สงสัย ของ ผู้อ่าน อยู่ เป็น อัน มาก

(๕๖) คำ อักษร ควบ เป็น ๒ อย่าง คือ คำ ใน ภาษา ที่มี เสียง
คนตรี ใน อักขระ วิธี (คือ ภาษา ไทย แล ที่ มา แต่ ภาษา
เขมร เป็น ต้น) อย่าง ๑ ใน คำ พวก นี้ ถ้า พยัญชนะ ตัว หน้า
เป็น อักษร สูง หรือ อักษร กลาง ต้อง อ่าน แล ผัน พยัญชนะ

ตัวควบ ให้สูงทำตามตัวหน้า เช่นคำว่า ขย่ำ แกล
ฉนวน นี้เป็น คั่น คำอักษรควบ ในภาษาที่ไม่มีเสียง
คนตรีใน อักษรวิธี (คือ คำที่มาแต่ภาษาบาลี แลยโรย
เป็น คั่น) อย่าง ๑ ในคำพวกนี้ พยัญชนะ ตัวหน้า แล
ตัวควบ อย่างไร ก็อ่านตามตัว สูงกันให้สูงขึ้นไม่ได้
เช่น คำว่า สราพก สราญรมย์ เมืองสวิเต็น เหล่านี้ ต้อง
อ่านว่า สระพก สระญรมย์ สระวิเต็น ที่จะอ่านว่า
สหรพก สหรานรมย์ หรือสหวิเต็น ทั้งนี้ไม่ถูก

สังเขปในยตอนที่ ๒

เมื่อผู้ศึกษาได้เล่าเรียน อักษรวิธี ตอนที่ ๒ นี้

ก็จะได้รับความรู้เป็นลำดับความดังนี้

- (๑) ตัวอักษร ประสมกัน มีลักษณะเป็น ๓ อย่าง คือ สระ
ต่อสระ ประสมกัน อย่าง ๑ สระ กับพยัญชนะ ประสมกัน
อย่าง ๑ พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสมกัน อย่าง ๑
- (๒) สระ กับ พยัญชนะ ประสมกัน สระ บาง อย่าง ต้องเขียนไว้
ข้างบนพยัญชนะ บาง อย่าง ต้องเขียนไว้ข้างใต้พยัญชนะ
บาง อย่าง ต้องเขียนไว้หน้าพยัญชนะ บาง อย่าง ต้องเขียน
ไว้หลังพยัญชนะ บาง อย่าง ต้องเขียนทั้งข้างหน้าข้าง
หลังพยัญชนะ บาง อย่าง ต้องเขียนทั้งข้างบนแลข้าง
หลังพยัญชนะ บาง อย่าง ต้องเขียนทั้งข้างบนแลข้างหน้า

ข้าง หลังพยัญชนะ บาง อย่าง สมมต อยู่ในพยัญชนะ ไม่
ต้อง เขียน ก็มีที่ใช้ อยู่บ้าง

- (๓) สระ กับพยัญชนะ ประสม กัน คง รูป ตลอดใน ที่ทั้งปวง บ้าง
สระ บาง อย่าง มี ที่ ต้อง แก่ ไข ตัว เปลี่ยน สระ แต่ คง อ่าน
เสียง เป็น สระ นั้น สระ ที่ ต้อง เปลี่ยน รูป นั้น คือ สระ อะ
อิ เอะ แอะ โอะ เอาะ อ อัวะ อัว เอียะ เอือะ เอือะ
เอือ รวม ๑๓ สระ ด้วยกัน

- (๔) พยัญชนะ กับ พยัญชนะ ประสม กัน นั้น ประสม กัน แทน สระ
อย่าง ๑ คือ อักษร หัน ประสม กัน แทน วรรณยศ อย่าง ๑
คือ อักษร นำ ประสม กัน เป็น อักษร กล้า อย่าง ๑ คือ
พยัญชนะ กล้า กับ ตัว ร หรือ ตัว ล หรือ ตัว ว รวม สระ
เดียวกัน อ่าน เกือบ จะ พร้อม กัน ประสม เป็น อักษร ควบ
อย่าง ๑ คือ พยัญชนะ ตัว ไก ๆ ควบ กับ ตัว ไค ๆ เขียน
รวม สระ กัน อ่าน ชัด กัน คล้าย อักษร กล้า แต่
อ่าน ต่าง สระ กัน

คำถามตอนที่ ๒

- (๑) ถาม ว่า ตัว อักษร ประสม กัน นั้น จัก เป็น ที่ อย่างไร
(๒) ถาม ว่า สระ ประสม พยัญชนะ เขียน สระ ไว้
อย่างไรบ้าง ings อักษร ให้ เห็น
ทุก อย่าง

คำถาม ตอนที่ ๒

๖๕

- (๓) ถาม ว่า สวรรค์ ที่สมมติอยู่ใน คัมภีร์พระไม่ ต้อง เขียน
นั้น คือ สวรรค์ข้าง ใต้ใน คำ อย่างไร
- (๔) ถาม ว่า สวรรค์ ประสม พญานาค แล้ว มี ที่ ต้อง เปลี่ยน
แปลง รูป สวรรค์ ข้าง อย่างไร
- (๕) ถาม ว่า พญานาค ประสม กับ พญานาค จัก เป็น
ก็ อย่างไร คือ อะไร ข้าง
- (๖) ถาม ว่า พญานาค ประสม กับ พญานาค นอก สวรรค์ ไก่
ข้าง หรือ ไม่
- (๗) ถาม ว่า พญานาค ประสม กับ พญานาค นอก
วรรณยุค นั้น อย่างไร
- (๘) ถาม ว่า พญานาค ประสม กับ พญานาค อย่างไร
จึง เรียก ว่า อักษร กล้า
- (๙) ถาม ว่า คำ อักษร กล้า จะ ผัน คัมภีร์ วรรณยุค อาศรัย
ถึง เกต อย่างไร
- (๑๐) ถาม ว่า อักษร กล้า แท้ กับ กล้า ไม่แท้ ผิด กัน
อย่างไร
- (๑๑) ถาม ว่า พญานาค ประสม กับ พญานาค อย่างไร
จึง เรียก ว่า อักษร กวบ
- (๑๒) ถาม ว่า อักษร กวบ กับ อักษร กล้า ผิด กัน อย่างไร
- (๑๓) ถาม ว่า อักษร กวบ จัก เป็น ๒ อย่างไร ผิด กัน
อย่างไร